

Uudenmaan liitto
Nylands förbund

UUSIMAA- OHJELMA 2.0

UUSIMAA-OHJELMA 2.0 Visio • Strategiset painopisteet Tavoitteet ja toimenpiteet

Uudenmaan liitto 2017

Kuvitukset: Raquel Benmergui
Ulkoasu: Anni Levonen

Uudenmaan liitto // Nylands förbund Helsinki-Uusimaa Regional Council

Esterinportti 2 B • 00240 Helsinki • Finland
+358 9 4767 411 • toimisto@uudenmaanliitto.fi • uudenmaanliitto.fi

UUSIMAA-OHJELMA 2.0

Visio • Strategiset painopisteet • Tavoitteet ja toimenpiteet

MAAKUNTA MURROKSESSA JA MUUTOKSESSA.....	4
Globaali toimintaympäristö.....	4
NUORI, KAUNIS JA MENESTYVÄ UUSIMAA.....	6
Väestö ja kaupungistuminen.....	6
Elinkeinot ja työpaikat.....	7
Uudenmaan vahvuudet	8
Uusimaa Euroopassa	9
Kansantuote ja ostovoima	11
Kilpailukyky	12
Innovaatiokyky ja älykäs erikoistuminen	12
Sosiaalinen hyvinvointi.....	13
HELSINKI REGION 2050 – COOL & THE MOST VIBRANT REGION IN EUROPE.....	14
STRATEGISET PAINOPISTEET	15
Hyvinvoiva ja osaava ihminen	16
Menestyvä ja vastuullinen bisnes	16
Ilmastoviisas ja monimuotoinen maakunta	16
TAVOITTEET JA TOIMENPITEET	17
Hyvinvoiva ja osaava ihminen	18
Tavoite 1: Tulevaisuuden osaavat ihmiset.....	19
Tavoite 2: Kansainvälisyydestä vahvuutta.....	20
Tavoite 3: Parhaat palvelut, aktiiviset asukkaat.....	21
Tavoite 4: Turvallisuutta solidaarisuudesta	23
Menestyvä ja vastuullinen bisnes	24
Tavoite 5: Uusilla teknologioilla kasvua ja vientiä	25
Tavoite 6: Liiketoimintaa kiertotaloudesta.....	27
Tavoite 7: Kansainvälistä osaamista ja investointeja	28
Tavoite 8: Elinvoimaa startupeista ja pk-yrityksistä.....	29
Ilmastoviisas ja monimuotoinen maakunta	31
Tavoite 9: Suomen ensimmäinen hiilineutraali maakunta	32
Tavoite 10: Kestävä ja turvallinen Uusimaa.....	34
Tavoite 11: Elämyksiä ja huolenpitoa luonnosta.....	36
Tavoite 12: Helposti liikkeelle, varmasti perille	37
SEURANTA JA MITTAAMINEN	39
LÄHTÖKOHDAT	45
MAAKUNTAUUDISTUS MUUTTAA KANSALLISEN TOIMINTAYMPÄRISTÖN	46
LIITTEET.....	47
Liite 1 – Älykkään erikoistumisen strategia.....	47
Liite 2 – Rahoituslähteitä ohjelman toimeenpanoon.....	48
LÄHDELUETTELO	49

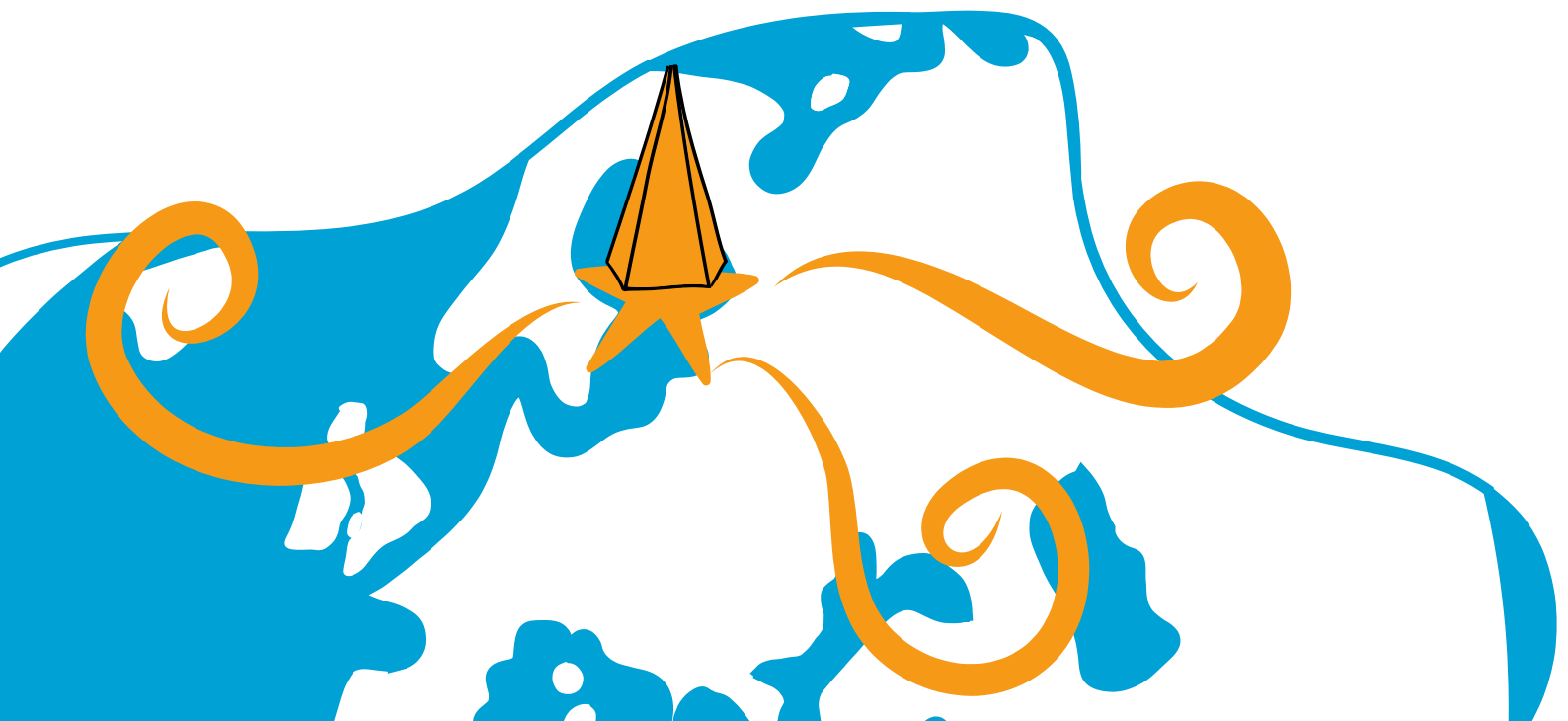
MAAKUNTA MURROKSESSA JA MUUTOKSESSA

Globaali toimintaympäristö

Globalisaatio, digitalisaatio, väestönmuutokset ja ilmastonmuutos ovat ajureita, jotka vievät kehittyneitä yhteiskuntia kiihtyvällä tahdilla kohti talouden ja työn murrosta. Tämä murrosvaihe myös lisää epävarmuutta monilla eri sektoreilla meillä Suomessa ja maailmalla.

Globalisaatio on muuttanut politiikan ja päätöksenteon ympäristöä. Valtiot ja alueet toimivat nyt polkuriippuvassa maailmassa, jossa niiden päätöksiin vaikuttavat myös kaukaiset globaalitason toimijat. Tavarat ja palvelut, valmistus ja ihmiset sekä pääoma ja prosessit liikkuvat lähes rajattomasti, mikä on kaventanut valtioiden ja alueiden mahdollisuuksia vaikuttaa politiikkaan ja ohjata sitä. Uusimaa on yksi niistä Euroopan 272 alueellisesta pelaajasta, jotka toimivat myös globaalisti. Suomen suurimpana maakuntana Uudenmaan tulee toimia aktiivisesti oman tulevaisuutensa ja tarvittaessa koko Suomen puolesta. Demokratia, kansallinen itsemääräämisoikeus ja globalisaatio ovat kuitenkin tekijöitä, joiden yhteensovittaminen on usein haastava tehtävä.

Meillä on uusien teknologioiden osaamista, jota kehitetään myös älykkäästi erikoistuen. Esimerkkejä tästä ovat digitalisaatio, automatisaatio, robotisaatio, keinoäly, koneoppiminen, lisätty todellisuus, virtuaalitodellisuus, esineiden internet (IoT eli Internet of Things) ja lohkoketjuteknologia. Teknologioiden kehitys murtaa talouden logiikkaa aina omistamisesta verotukseen sekä työn teon tapoja ja toimintamalleja. Uudet työn tekemisen tavat muuttavat ansaintalogiikoita ja työelämän sopimuskäytäntöjä. Vanhojen ammattien hävitessä tulevaisuudessa nähdään myös kokonaan uusia ammatteja sekä toimialoja. Talouden ja työn perustan muuttuminen vaikuttaa lisäksi ihmisten hyvinvointiin sekä laajemmassa mittakaavassa koko yhteiskunnan hyvinvointimalliin ja sen rakenteisiin. Toisaalta on muistettava, että kaikki tämä on osittain ennakkointia. Ja vaikka keskusteluissa näitä muutoksia pidetään vääjäämättöminä, Pohjoismaissa työmarkkinoiden jakautuminen ei ole ollut yhtä vahvaa kuin muualla Euroopassa.

Väestönmuutos, mukaan lukien väestön ikään-
tyminen, muuttaa kulttuurin ja talouden dynamiikka-
ka tulevaisuudessa voimakkaasti. Demografinen
huoltosuhde¹ tulee väijäämättä heikentymään niin
Uudellamaalla kuin koko Suomessa, kun kantavä-
estö ikääntyy. Taloudellinen huoltosuhde² puoles-
taan vaikuttaa merkittävästi talouden tasapainoon,
esimerkiksi kestävyysvajeeseen. Demografinen ja
taloudellinen huoltosuhde eivät ole toisistaan riip-
pumattomia: jos väestöllinen huoltosuhde on huono
tai haasteellinen, niin myös taloudellinen huoltosuh-
de on hyvin todennäköisesti sellainen.

Uusimaa on Suomen kansainvälisin maakunta,
mikä on myös sen vahvuus. Uudenmaan väestöstä
vieraskielisiä³ on 12 prosenttia, ja täällä asuu 56
prosenttia Suomen vieraskielisistä. Vieraskielisen
väestön suhteellinen osuus on suurin pääkaupunki-
seudulla: 15 prosenttia ja pienin läntisellä Uudella-
maalla: 4,5 prosenttia. Maahanmuuttajat ovat

tyypillisesti nuoria aikuisia, joten maahanmuutto
hillitsee väestön demografisen huoltosuhteen heik-
kentymistä. Tästä huolimatta väestön ikääntyminen
ja huoltosuhteen heikentyminen ovat Uudenmaan
keskeisimpiä haasteita myös tulevaisuudessa. Suu-
rimpien haasteiden edessä ovat läntinen ja itäinen
Uusimaa (taulukko 1). Parhain tilanne on pääkaupun-
kiseudulla ja sen ympärillä sijaitsevissa kehyskunnis-
sa eli KUUMA-seudulla. Erityisesti pääkaupunkiseu-
tu painaa 65 vuotta täyttäneiden prosentuaalisen
väestöosuuden koko maakunnassa suhteellisen
alas muuhun Suomeen verrattuna. Tästä huolimatta
myös pääkaupunkiseudulla kohdattaisiin suuria
rakenteellisia haasteita, jos 65 vuotta täyttäneiden
prosentuaalinen osuus väestöstä kasvaa noin viisi
prosenttia vuoteen 2040 mennessä (suhteessa
vuoteen 2016), kuten tällä hetkellä on arvioitu.

Taulukko 1: 65 vuotta täyttäneiden väestöosuus (%).

	2016	2040
Pääkaupunkiseutu	15,8	20,6
KUUMA-seutu	17,0	25,4
Läntinen Uusimaa	23,3	31,7
Itäinen Uusimaa	21,4	28,7
Uusimaa	16,8	22,5
Koko maa	20,9	26,3

1 Demografinen eli väestöllinen huoltosuhde mittaa lapsien ja 65 vuotta täyttäneiden yhteistä määrää suhteessa työikäisiin.

2 Taloudellinen huoltosuhde mittaa työssäkäyvien määrää suhteessa ei-työssäkäyvien määrään.

3 Vieraskielisten äidinkieli ei ole suomi, ruotsi eikä saame.

NUORI, KAUNIS JA MENESTYVÄ UUSIMAA

Väestö ja kaupungistuminen

Uuteenmaahan kuuluu 26 kuntaa ja siellä asuu 1,64 miljoonaa ihmistä. Osaava väestö asuttaa laadukasta elinympäristöä maakunnassa, jossa on myös 300 kilometriä merenrantaa satamineen ja Suomen ainoa kansainvälisesti merkittävä lentokenttä. Alueen kansallinen merkitys on suuri – yli kolmannes Suomen bruttokansantuotteesta tuotetaan täällä. Vaikka sanonta onkin kulunut, Uusimaa todella on koko maan taloudellinen veturi ja logistinen linkki kansainvälisille markkinoille. Alueen menestyksestä hyötyy koko maa.

Melkein joka kolmas suomalainen on uusmaalainen. Vuonna 2016 Uudenmaan väkiluku kasvoi 18 000 asukkaalla. Uusista asukkaista 77 prosenttia oli vieraskielisiä. Vuonna 2016 Uudellemaalle muutti ulkomailta 15 700 ihmistä ja Uudeltamaalta ulkomaille 9 700, eli nettomaahanmuutto Uudellemaalle oli 6 000 ihmistä. Maahanmuuttajista

oli suomenkielisiä 2 800 ja ruotsinkielisiä yli 500. Käytännössä suomenkieliset ovat paluumuuttajia ja ruotsinkielisistäkin osa. Uusimaa on myös Suomen tiheimmin asuttu maakunta. Asukastiheys on eurooppalaista tasoa. Kunnista suurin on yli puolen miljoonan asukkaan Helsinki. Pienimmissä kunnissa asuu noin 2 000 asukasta.

Tilastokeskuksen viimeisimmän ennusteen mukaan Uudenmaan väkiluku tulee olemaan 1 726 000 vuonna 2022 ja vuonna 2040 jo 1 914 000. Uudenmaan liitto julkaisi vuonna 2017 selvityksen nimeltä Uudenmaan aluetalouden skenaariot sekä väestö- ja työpaikkaprojektiot. Selvityksessä esitellään viisi vaihtoehtoista väestöprojektiota vuodelle 2050. Taulukossa 2 esitellään näistä kolme, eli toisistaan eniten eroavat kasvumallit⁴, jotka on valittu rakennemallityöhön Uusimaa-kaava 2050:n taustaksi.

Taulukko 2: Väestöprojektiot kolmelle valitulle kasvumallille Uusimaa-kaava 2050 rakennemallityössä.

Uudenmaan väestö	2015	Keskittyvä kasvu 2050	Monikeskittyvä kasvu 2050	Hajakeskittyvä kasvu 2050
Väestö	1 620 000	2 177 000	2 164 000	2 070 000

4 Rakennemallityöhön valittiin asiantuntija-arvion perusteella projektiot Vahva keskittyvä kasvu, Vahva kasvu kaikkiin keskuksiin ja Kohtalainen hajautuva kasvu. Vahvan hajautuvan kasvun vaihtoehtoa pidettiin epärealistisena, koska hajautuva rakenne ei luo edellytyksiä pitkään jatkuvalla vahvalle kasvulle. Kohtalaisen keskittyvän kasvun vaihtoehto poikkeaa ainoastaan kokonaismitoitukseltaan vahvan keskittyvän kasvun vaihtoehdosta, joten se jätettiin tarkastelun ulkopuolelle. Myöskään Ei kasvua -vaihtoehtoa ei otettu tarkasteluun.

Helsinki ympäristöineen on yksi Euroopan nopeimmin kasvavista kaupunkiseuduista. Pääkaupunkiseutua ja keskistä Uuttamaata kasvattavat sekä luonnollinen väestönkasvu että muuttovoitto. Itä- ja Länsi-Uudenmaan luonnollinen väestönkasvu sen sijaan on pysähtynyt. Uudenmaan kasvusta 90 prosenttia suuntautuu pääkaupunkiseudulle.

Kaupungistuminen on fakta, ei valinta. 1,3 miljoonaa ihmistä muuttaa kaupunkiin joka päivä. Tehottomasti suunniteltu kaupungistuminen on ongelma kaupungeille ja erityisesti kaupungeissa asuville köyhille. Kaupunkiköyhyys on haaste, johon pitää vastata. Siksi tarvitsemme tasapainoisen strategian, jossa ylhäältä alas tapahtuva suunnittelu luo perusrakenteen palveluille ja mahdollistaa samalla ruohonjuuritason toiminnan. Kun tasapaino on hyvä, asukkailla on sananvaltaa vaikuttaa asuinympäristöönsä ja mahdollisuuksia jakaa tietoa asuinympäristönsä toiminnasta.

Sosiaalisen median käyttö kuntalaisten ja paikallisen hallinnon välisessä viestinnässä lisääntyy, mutta sen ei saa antaa kasvattaa kuilua köyhien ja rikkaiden asukkaiden välillä. Sosiaalisen median käyttö on vain yksi keino vastata joidenkin asukasryhmien tarpeisiin. Sen sijaan alempiin sosiaaliluokkiin tai riskiryhmiin kuuluvia asukkaita ei tavoita helposti sosiaalisella medialla. Urbaani kaupunkikehitys on uudessa maakunnassa toteutettava niin, että kaikki asukkaat tuntevat olevansa osa maakuntaa ja jakavansa kokemuksiaan.

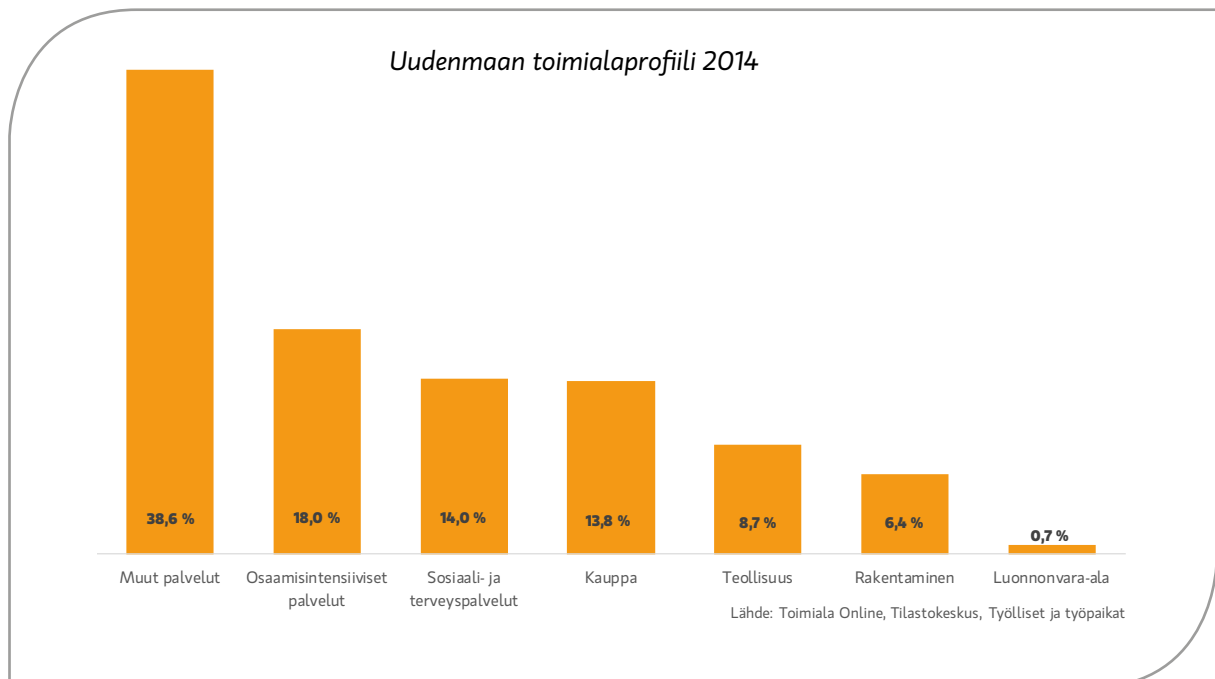
Elinkeinot ja työpaikat

Uudellemaalle muutetaan työpaikkojen ja monipuolisen koulutustarjonnan vuoksi. Täällä sijaitsee 34 prosenttia maan työpaikoista. Uusimaa on myös osaamisintensiivisten palveluiden maakunta, sillä 82 prosenttia työpaikoista on kaupan ja palveluiden alalla. Yritysten toimipaikoista noin 99 prosentilla on alle 50 työntekijää, ja liikevaihdosta alle 20 prosenttia syntyy alle 10 henkilön yrityksissä ja hieman yli 30 prosenttia suurissa, yli 250 henkilön yrityksissä. Maakunnan elinkeinorakenne on kuitenkin monipuolinen kokonaisuus. Kasvun mahdollistavat kansainväliset yritykset, elinkeinon palveluvaltaisuus, vilkas tutkimus- ja kehitystoiminta, korkea koulutustaso ja uudet startup-yritykset.

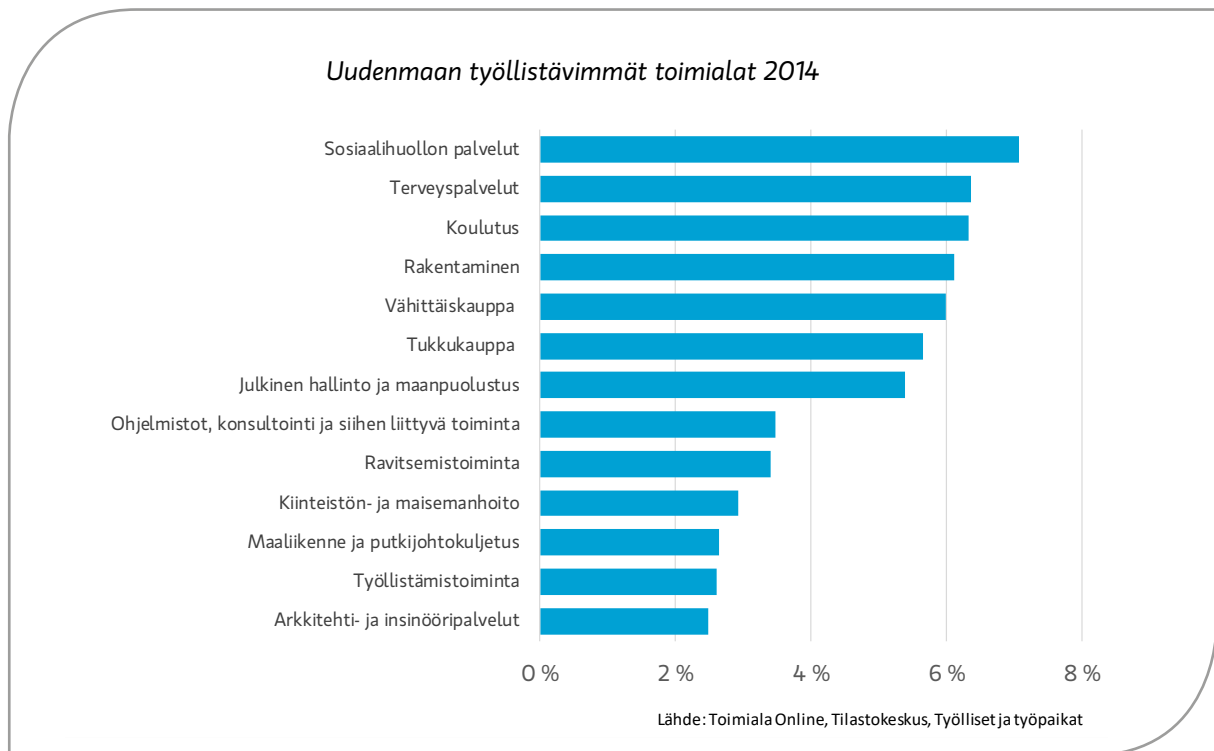
Informaatio- ja viestintäalan, finanssialan ja koulutuksen sekä tieteellisen toiminnan ja innovoinnin osuus työpaikoista on selkeästi korkeampi kuin muualla Suomessa keskimäärin. Myös viihteen ja taiteen työpaikat ovat keskittyneet vahvasti Uudellemaalle.

Kuva 1 esittää Uudenmaan toimialaprofiilin 2014.

Kuva 2 esittää henkilöstömäärällä mitattuna 13 suurinta toimialaa ja niiden prosenttiosuudet Uudenmaan työpaikoista. Kuvassa olevat toimialat muodostavat yli 60 prosenttia maakunnan työpaikoista.

Kuva 1: Toimialaprofiili vuonna 2014.

Kuva 2: Uudenmaan 13 suurimman toimialan työpaikkaosuudet vuonna 2014.

Uudenmaan vahvuudet

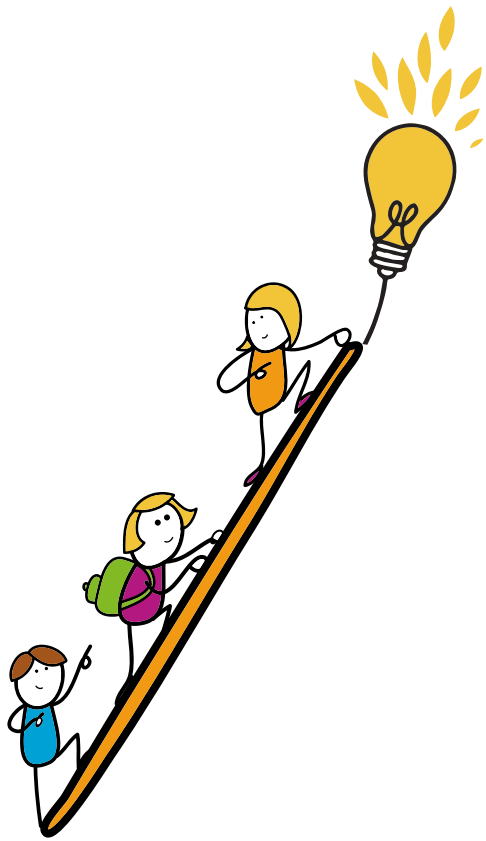
Uudenmaan **suhteelliset vahvuudet** tiivistyvät kolmeen teemaan: saavutettavuuteen, vetovoimaan ja osaavan työvoiman saatavuuteen. Nämä vahvuudet pätevät kansallisessa ja kansainvälisessä mittakaavassa. Jotta voimme taata Uudenmaan yrityksille, työntekijöille ja muille toimijoille parhaat onnistumisen edellytykset, kansainvälisyys on huomioitava kaikessa alueen kehittämistyössä. Uusimaa on Suomen vetovoimaisin markkina-alue, ja sillä on maamme mittakaavassa paras kansainvälinen ja kansallinen saavutettavuus sekä paras osaavan työvoiman tarjonta.

Uusimaa on Suomessa ylivoimainen **saavutettavuudessaan**, erityisesti lento-, meri-, raide- ja tieyhteyksiltään. Kansainvälisesti Uudenmaan saavutettavuudessa on kuitenkin paljon parantamisen varaa. Uudellamaalla sijaitsee Helsingin satama, joka on Britannian Doverin ohella maailman vilkkain matkustajaliikennesatama. Arvion mukaan Helsingin kautta kulkee tänä vuonna lähes kaksitoista miljoonaa

linjaliikenteen matkustajaa. Lentomatikustajien mielestä Helsinki-Vantaa on Pohjois-Euroopan toiseksi paras lentokenttä, ja 90 prosenttia maamme kansainvälisestä lentoliikenteestä keskittyy sinne. Helsingin ja Tallinnan välinen liikenne kasvaa huomattavasti Tukholman ja Helsingin välistä liikennettä nopeammin.

Vetovoimaltaan ja kysyntäpotentiaaliltaan

Uusimaa on niin ikään Suomen vahvin maakunta ja pääkaupunkiseutu maamme merkittävien markkina-alue. Jatkossa on tärkeää, että pääkaupunkiseutu ja muut Uudenmaan alueet rakentavat elinvoimaisuuttaan omiin vahvuuksiinsa perustuen. Uudenmaan eri alueet eroavat toisistaan hyvin paljon ja niiden vetovoima sekä kilpailuvaltit perustuvat erityyppisiin vahvuuksiin. Kunkin alueen on tärkeää tunnistaa vahvuutensa ja löytää oikeat yhteistyökumppanit eri sektoreilla ja lähteä toteuttamaan niitä alueen vetovoiman säilyttämiseksi

tai kasvattamiseksi. Näin Uusimaa on edelleen enemmän kuin osiensa summa. Toisaalta vetovoimasta ja kysyntäpotentiaalista puhuttaessa katse on käännettävä kotimaan sijasta kohti keskikokoisia eurooppalaisia tilastoalueita, sillä ne ovat monilla sektoreilla Uudenmaan tärkeimmät verrokialueet. Näihin alueisiin verrattuna Uudenmaan vetovoimatekijöitä ovat muun muassa turvallisuus, monipuoliset luontokohteet ja vesialueet – erityisesti asumisen, matkailun ja virkistyskäytön näkökulmasta. Ainutlaatuisien luontokohteiden kirjo ulottuu lähimetsistä kansallispuistoihin ja arvokkaista kulttuuriympäristöistä saariston luonto- ja maailmanperintökohteisiin. Hyvien liikenneyhteyksien ansiosta kohteet ovat asukkaiden ja matkailijoiden saavutettavissa.

Osaavan työvoiman saatavuuden vuoksi Uusimaa on Suomen houkuttelevin maakunta korkeaa osaamista ja ylipäättään työvoimaa tarvitseville yrityksille, sillä korkeakoulutettujen osuus työvoimasta⁵ on täällä Suomen suurin ja myös määrällisesti tarjontaa on eniten. Alueen suurimmat yliopistot eli Helsingin yliopisto ja Aalto-yliopisto ovat maakunnan suuri voimavara. Helsingin yliopisto on sijoittunut kansainvälisissä yliopistovertailuissa jatkuvasti sadan kärkiyliopiston

.....

⁵ 44 % Uudenmaan työvoimasta ovat alemman tai ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneita.

joukkoon. Tekniikkaan, talouteen ja taiteeseen erikoistunut Aalto-yliopisto nousee vertailuissa muun muassa lisääntyneen yritysysteistyön myötä. Aalto lukeutuu uusien yliopistojen kansainväliseen kärkeen ja Times Higher Education -lehti on luokitellut Aallon innovatiivisten teknologiahaastajien ryhmään. Myös tutkimus- ja teknologiaorganisaatio VTT Oy on vahva toimija alueella. Se on monialainen ja johtavien korkean teknologian yritystemme arvostama tutkimus- ja tuotekehityskumppani, jonka osaaminen ja kyky laajaan kansainväliseen yhteistyöhön ovat oleellinen osa kansallista innovaatiojärjestelmäämme. Uudenmaan yliopistot ja ammattikorkeakoulut ovat kansainvälisesti erittäin korkeatasoisia, ja niillä on merkittävä vaikutus alueen kehittymiseen. Laajemmin katsoen yliopistojen vertaileminen ei ole täysin ongelmatonta. Vertailuissa arvioidaan eri painotuksin muun muassa tutkimuksen määrää ja vaikuttavuutta, opetuksen laatua, yliopiston mainetta tutkijoiden ja työnantajien keskuudessa sekä kansainvälisyyttä. Eri yliopistovertailuissa lähtökohdat vaihtelevat ja usein olisi hedelmällisempää verrata toisiinsa tieteenaloja ja koulutusohjelmia kuin kokonaisia yliopistoja.

Uusimaa Euroopassa

Uusimaa on Suomen kansainvälinen maakunta. Eurooppalaisessa viitekehyksessä yksi Suomen käyntikorteista on pohjoismaainen identiteetti ja arvomaailma. Pohjoismaista yhteistyötä tehdään erityisesti politiikan, talouden ja kulttuurin aloilla, ja se on tärkeä osa eurooppalaista ja kansainvälistä yhteistyötä.

Kansainvälisyys näkyy myös Uudenmaan työelämässä ja markkinoilla, joissa globaalien verkostojen merkitys kasvaa ja korostuu. Maakuntaa kehitettäessä on tärkeää luoda puitteet, jotka edistävät alueen yritysten ja yliopistojen, korkeakoulujen sekä tutkimuslaitosten kansainvälistymistä. Kansainväliset yhteistyökumppanit ja verkostot ovat menestystekijöitä, jotka voivat muun muassa parantaa alueen kasvuyritysten uskottavuutta kansainvälisillä markkinoilla.

Kansainvälisten sijoitusten kohteena Uusimaa on Euroopan paras keskikokoinen maakunta. Uusimaa on myös kärjessä monissa erilaisissa kansainvälisissä vertailuissa, joissa on mitattu hyvinvointiin, kilpailukykyyn sekä osaamispotentiaaliin ja innovointiin liittyviä ominaisuuksia. Näitä erinomaisia vahvuuksia emme ole kuitenkaan pystyneet täysin

hyödyntämään. Uudellamaalla on enemmän kansainvälisiä osaajia kuin muualla Suomessa, mutta verrokkialueisiinsa eli eurooppalaisiin keskikokosiin tilastoalueisiin verrattuna meillä on runsaasti työ-sarkaa jäljellä. Talouden kehitys on monia vertailu-sa huonommin pärjänneitä alueita jäljessä, emmekä ole pystyneet houkuttelemaan yrityksiä, osaavaa työvoimaa tai investointeja muiden tavoin.

Yhdistelmäindeksit eivät ilman tarkempaa perehtymistä anna riittävää kuvaa verrokkialueista. Tärkeää on myös katsoa indeksien taakse ja nähdä omat vahvuutemme, joita meidän tulee ylläpitää ja vahvistaa sekä tunnistaa asiat missä meillä on vielä syytä parantaa.

Alueen menestystä mitataan perinteisesti sekä asukasluvun kehitymisellä että bruttokansantuot-teella. Niiden rinnalle Euroopan komissio on laatinut

EU:n tilastoalueille⁶ vertailuja alueellisesta kilpailuky-vystä (RCI, Regional Competitiveness Index) ja inno-vaatiokyvystä (RIS, Regional Innovation Scoreboard) sekä sosiaalisesta kehitymisestä (SPI, Social Prog-ress Index). Uusimaa on kaikkien vertailujen kärkijou-kossa. Nämä indeksit kytkeytyvät YK:n yleiskokouk-sen vuonna 2015 hyväksymiin kestäväen kehityksen 17 tavoitteeseen, jotka muodostavat laajasti hyväksytyn pohjan kansainväliselle vertailulle. Tavoitteet kohdis-tuvat ympäristöön, ihmiseen ja talouteen.

Uuttamaata tuleekin verrata muihin Euroopan keskikokosiin metropoleihin, joilla on samankal-taiset resurssit ja haasteet kuin meillä. Kuvassa 3 näkyvät Uudenmaan tärkeimmät eurooppalaiset verrokkialueet.

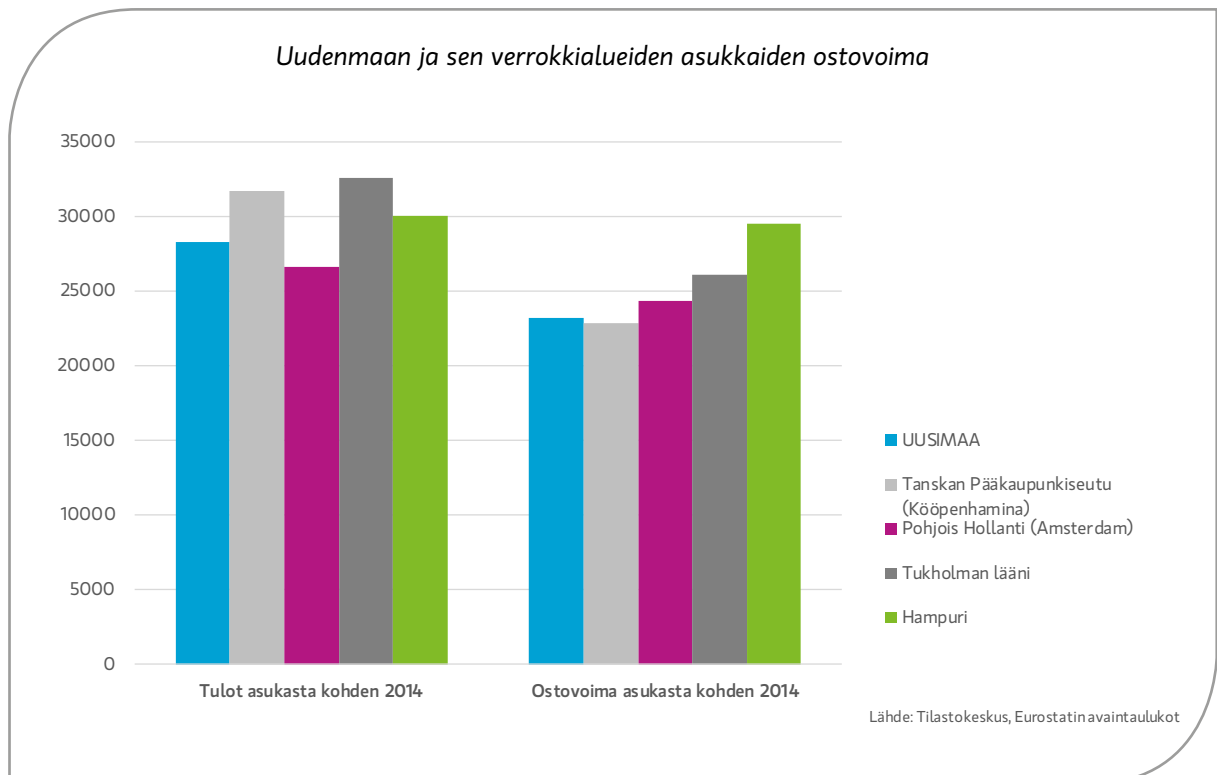
Kuva 3: Uudenmaan tärkeimmät eurooppalaiset verrokkialueet ovat Tukholman lääni, Tanskan pääkaupunkiseutu, Pohjois-Hollanti (ml. Amsterdam) ja Hampuri. Nämä kaikki alueet on luokiteltu EU:n tilastoalueiksi, joita on yhteensä 275.

6 EU:n tilastoalue tarkoittaa tässä yhteydessä NUTS 2 -alueita. NUTS -alueluokitusta käytetään Euroopan unionin tilastoviraston Eurostatin lähetettävissä tilastoissa. NUTS 2 -taso vastaa kansallista suuraluejakoa.

Kansantuote ja ostovoima

Asukasluvultaan suurin verrokkialueista on Pohjois-Hollanti, jossa on 2,7 miljoonaa asukasta. Uusimaa puolestaan on pienin 1,6 miljoonalla asukkaallaan.

Taloudellisia mahdollisuuksia mittaavan ostovoimakorjatun bkt/asukas-arvon mukaan kaikki verrokkialueet kuuluvat Euroopan vauraimpien joukkoon. Hampuri on vaurain. Uusimaa joukon "köyhimpänä" on kuitenkin 21. vaurain tilastoalue EU:ssa. Uudenmaan bruttokansantuote per asukas on 50 prosenttia yli EU:n keskiarvon. Suomen suhteessa korkea hintataso syö kuitenkin uusmaalaisten ostovoimaa.

Kuva 4: Uusmaalaisten käytettävissä olevat nettotulot sekä hintatason huomioiva ostovoima asukasta kohden vuonna 2014.

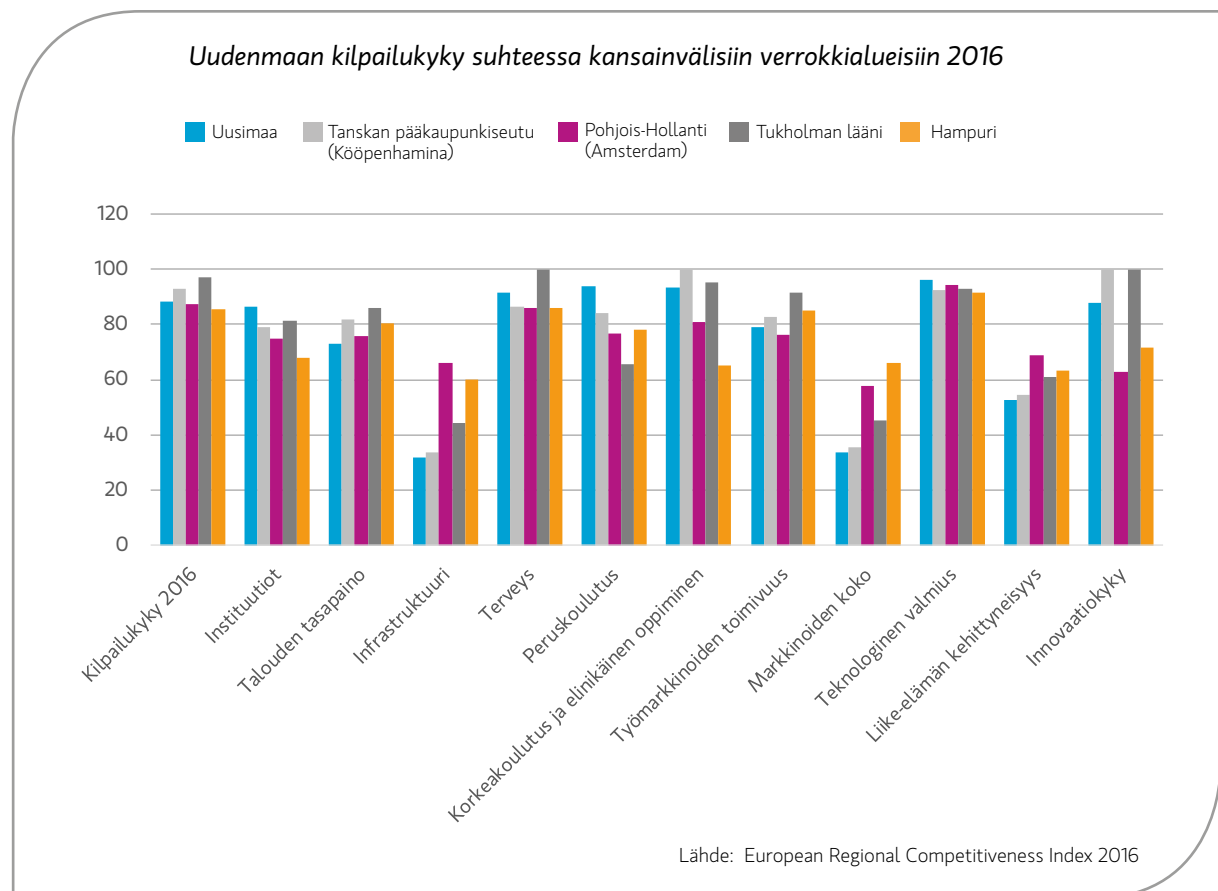
Kilpailukyky

EU:n alueiden kilpailukykyindeksin RCI:n mukaan Uusimaa on EU:n 11. kilpailukykyisin alue. Viiden aiemmin mainitun verrokkialueen joukossa olemme kolmansia. **Suurimmat vahvuutemme ovat peruskoulutus, korkeakoulutus ja elinikäinen oppiminen, innovaatiokyky sekä tekninen valmius.** Parantamisen varaa maakunnalla on etenkin työmarkkinoiden toimivuudessa ja elinkeinotoiminnan kehittyneisyydessä (business sophistication). Eniten olemme kuitenkin jäljessä markkinoiden koossa ja liikenneinfraassa. Markkinoita suurentaisi kiinteä yhteys Eurooppaan, mikä samalla lisäisi raideliikenteen intensiteettiä.

Innovaatiokyky ja älykäs erikoistuminen

Vaikka alueellisen innovaatiotulostaulun (European regional innovation scoreboard) mukaan Uusimaa kuuluu edelleen innovaatiojohtajiin, on hyvin huolestuttavaa, että suoritusemme on heikentynyt lähes kaikissa vuoden 2008 jälkeen tehdyissä mittauksissa. OECD:n tuoreen raportin mukaan taloudelliset leikkaukset ovat heikentäneet Suomen edelläkävijäasemaa. Siksi innovaatiopolitiikkaa tulisi uudistaa ja erityisesti edistää soveltavaa tutkimusta sekä yritysten ja korkeakoulujen innovaatiotoiminnan yhteistyötä. Suomen suurimpia haasteita on tutkimustulosten ja uusien ideoiden muuntaminen myytäviksi lopputuotteiksi kansainvälisille markkinoille.

Uusimaa toteuttaa älykkään erikoistumisen strategiaa, jossa autetaan alueen vahvuuksia menestykseen rahoitusinstrumentein, kansainvälisen aluekehityksen vaikuttamistyöllä ja edunvalvonnalla.

Kuva 5: EU:n alueiden kilpailukykyindeksin (European Regional Competitiveness Index, RCI) tulokset vuonna 2016.

Uudestamaasta kehitetään alue, jossa todellisissa ympäristöissä kokeillaan älykkäitä ratkaisuja. Uusimaa panostaa malliin, jossa aluetta kehitetään yhteistyössä julkisen, tutkimus- ja yksityisen sektorin, sekä alueen ihmisten kanssa yhdessä. Kalasatama on kansainvälisesti suurta huomiota saavuttanut onnistunut pilotti tämän tyyppisestä toiminnasta. Tarkoitus on laajentaa vastaavia todellisissa asuin-ympäristöissä tehtäviä kokeiluja koko maakunnassa. Uudellamaalla panostetaan mittavasti myös perustutkimukseen, mikä on edellytys innovaatioiden syntymiselle.

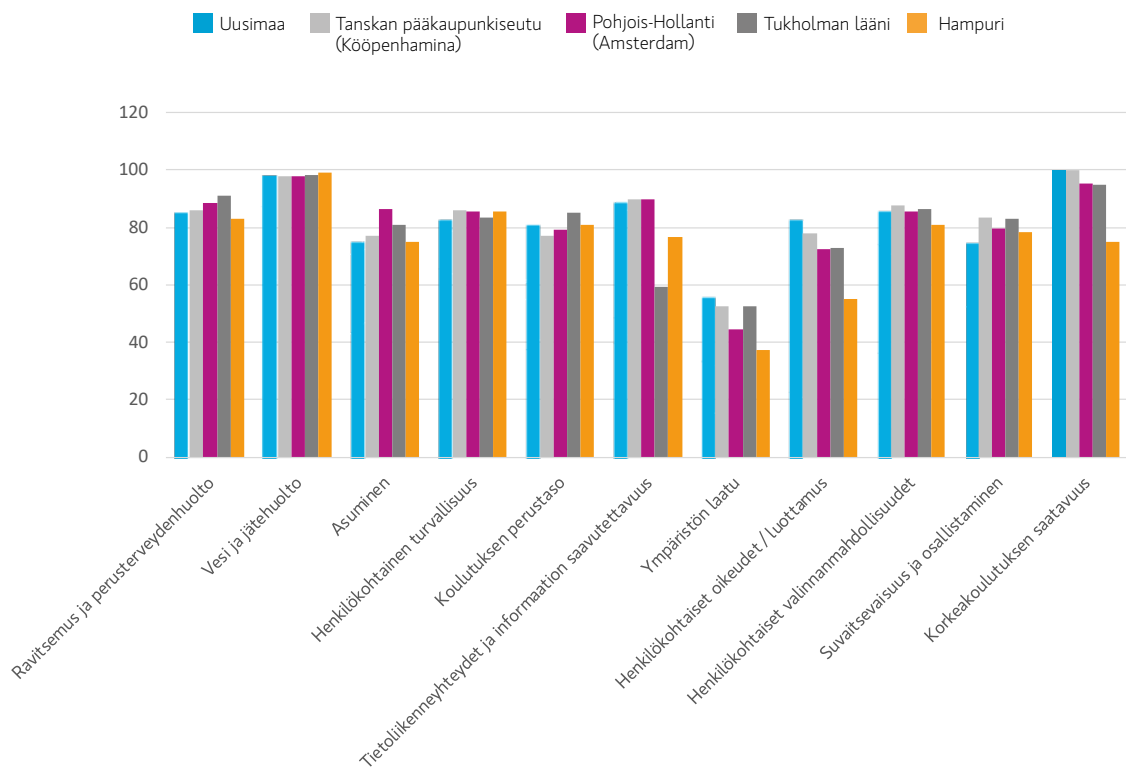
Sosiaalinen hyvinvointi

Uusimaa tarjoaa maailman parhaita mahdollisuuksia hyvään elämään. Se selviää alueellista hyvinvointia mittaavasta sosiaalisen kehityksen indeksistä, jonka mukaan Uusimaa on EU:n 272 vertailun tilastoalueen joukossa seitsemänneksi hyvinvoivin maakunta. Uudenmaan edellä verrokeista on vain Tanskan

pääkaupunkiseutu kolmannella sijalla. Hampuri menestyi vertailussa joukon huonoiten 44. sijallaan. Suomi on lisäksi maailmanlaajuisessa vertailussa aivan kärjessä.

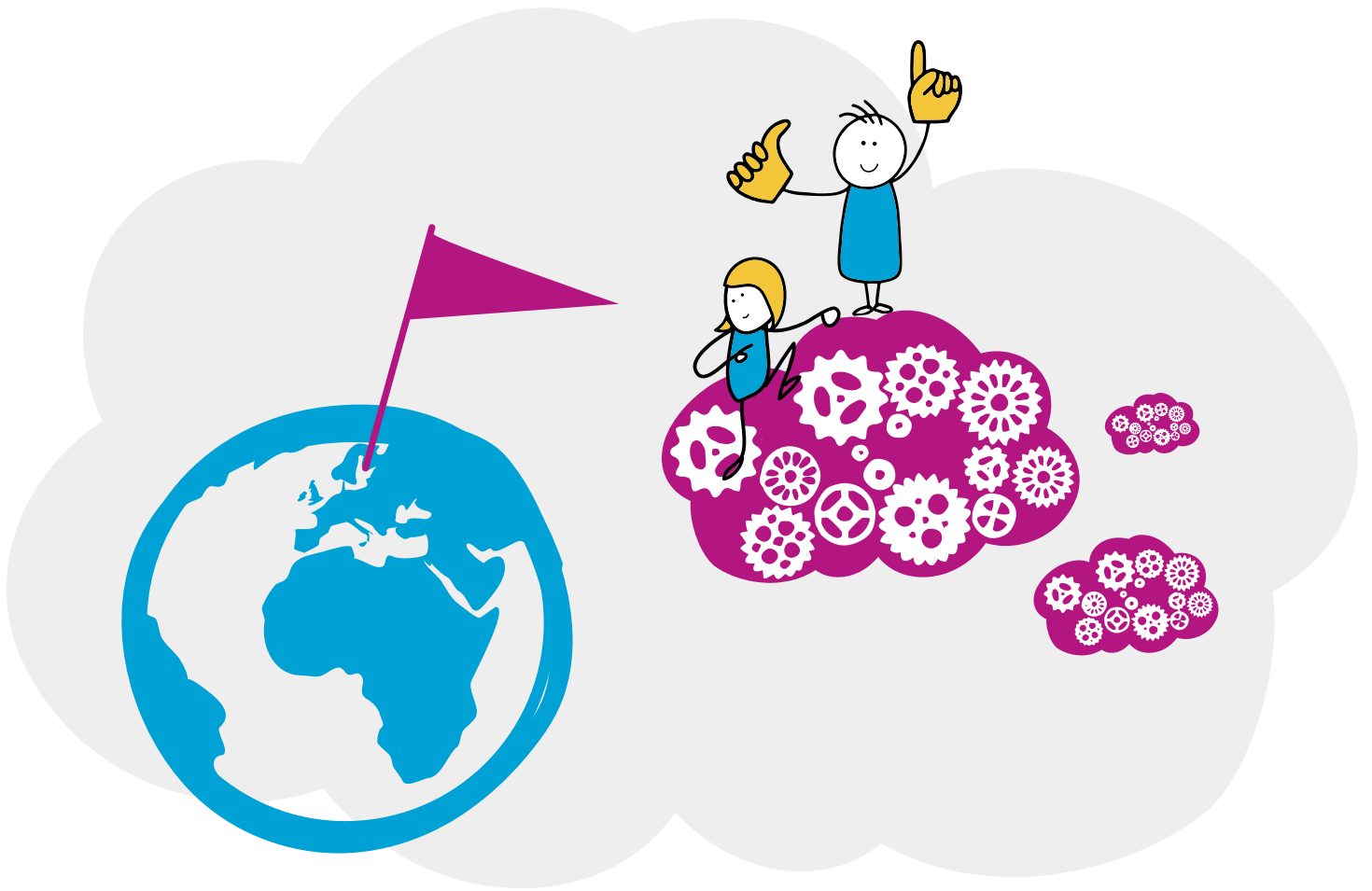
Indeksi kertoo, että Uudellamaalla asukkaat luottavat omiin oikeuksiinsa ja lisäksi heillä on valinnanmahdollisuuksia sekä pääsy korkeakoulutukseen ja tietoon. Ne ovat meidän vahvuutemme. Parantamisen varaa on asumistyytyväisyydessä, koetussa terveydenhoitoon pääsystä ja toisen asteen koulutuksen suorittamisessa. Terveydenhoitoon pääsyn nopeuttaminen on yksi keskeisistä kysymyksistä. Toinen on tarve auttaa nuoria suorittamaan ammatillinen toisen asteen koulutus loppuun. Uudenmaan liiton johtamassa Yhdessä Takuuseen -hankkeessa etsittiin ja jaettiin Uudenmaan koulutuksen järjestäjien kanssa keinoja, joilla sosiaali- ja terveydenhuoltojärjestelmää voitaisiin uudistaa, joka auttaisi nuoria suorittamaan loppuun ammatillisen toisen asteen koulutuksen.

Uudenmaan sosiaalinen kehittyneisyys suhteessa kansainvälisiin verokkialueisiin 2016

Lähde: The European Union Regional Social Progress Index 2016

Kuva 6: Euroopan alueiden sosiaalisen kehityksen mittarin (European Union Regional Social Progress Index, SPI) tulokset vuonna 2016.

HELSINKI REGION 2050 – COOL & THE MOST VIBRANT REGION IN EUROPE

Miksi me haluamme, että Uusimaa olisi vuonna 2050 Euroopan virkein ja viilein alue?

Koska silloin Uudellamaalla on siistiä elää ja asua, täällä kaikki toimii. Viileydellä houkuttelemme turisteja viettämään viileitä ja vähemmän hikisiä kesäpäiviä Uudellemaalle. Emme ole antaneet ilmaston lämmetä vaan olemme onnistuneet yhdessä vastaamaan ilmastonmuutokseen ja olemme onnistuneesti siirtyneet ilmastoviisauden ja hiilineutraaliuden aikakaudelle. Virkeys kumpuaa aktiivisista, toimeliaista ja yrittäjähenkisistä asukkaista. Olemme

edelläkävijöitä teknologian kehityksen saralla ja useilla tulevaisuuden aloilla, missä tarvitaan virkeitä aivoja ja saumatonta yhteispeliä. Maakunnassa on pöhinää ja elämää urbaanissa sykkeessä sekä maaseudun rauhassa. Olemme aina hereillä tarttumassa rohkeasti ja uteliaasti uusiin mahdollisuuksiin ja innovaatioihin. Olemme valmiita auttamaan toisiamme ja keksimään uusia keinoja, jotta kukaan uusmaalainen ei jäisi yksin.

Siksi haluamme olla vuonna 2050 Euroopan virkein ja viilein alue.

STRATEGISET PAINOPISTEET

Uusimaa-ohjelma 2.0:n strategiset painopisteet (kuva 7) ovat *Hyvinvoiva ja osaava ihminen*, *Menestyvä ja vastuullinen bisnes* sekä *Ilmastoviisas ja monimuotoinen maakunta*. Painopisteittäin määritellyillä tavoitteilla voidaan vahvistaa Uudenmaan asukkaiden hyvinvointia ja maakunnan menestymistä riippumatta siitä, minkä Uusimaa-ohjelman pohjaksi vuonna 2016 tehdyn tulevaisuustarkastelussa

tunnistetun skenaarion suuntaan kehitys näyttää kulkevan.

Ennakkoluulottomat kumppanuudet ja toimintamallit sekä *tiede, taide ja teknologia* ovat ohjelman läpileikkaavina teemoina. Teemat tulevat vahvasti esille painopisteiden tavoiteteissa ja toimenpiteissä, joiden avulla tavoitteita toteutetaan.

Kuva 7: Strategiset painopisteet 2018–2021.

Hyvinvoiva ja osaava ihminen

Tässä painopisteessä nostetaan tärkeimmäksi huomion kohteeksi maakunnan asukas, jonka hyvinvointia maakuntaohjelman on edistettävä. Ihmisen hyvinvointia rakentavat tiedot ja taidot, joita osaava, ennakkoluuloton ja yleissivistynyt uusmaalainen tarvitsee tulevaisuudessa. Tärkeää on myös kansainvälisen erilaisuuden ymmärtäminen vahvuutena lisäämällä monipuolisia palveluita, esimerkiksi englanninkieliset päiväkodit ja koulut sekä maahanmuuttajille tarkoitetut työllistämispalvelut. Palveluiden pitää olla Suomen suurimmassa maakunnassa parhaita, ja asukkaiden aktiivisia oman hyvinvointinsa edistäjiä. Maakunnan asukkaan kannalta erittäin tärkeää on turvallisuuden tunteen vahvistaminen ja ylläpitäminen muun muassa yhteisöllisyyden kautta.

Menestyvä ja vastuullinen bisnes

Tämä painopiste koostuu elinvoimaisesta yritystoiminnasta ja kiertotaloudesta. Uusien teknologioiden avulla tähdätään kasvuun ja vientiin. Kansainvälinen osaaminen ja investoinnit nähdään maakunnan menestymisen kannalta erittäin tärkeiksi asioiksi. Uusimaa-ohjelma 2.0:n yksi keskeisimmistä tavoitteista on saada ohjelmakauden aikana maakuntaan lisää kansainvälisiä osaajia ja investointeja. Sujuvat, helposti saavutettavat ja luotettavat yhteiskunnan palvelut ja korkeatasoinen infrastruktuuri muodostavat perustan yritystoiminnalle ja ihmisten elämälle.

Ilmastoviisas ja monimuotoinen maakunta

Tässä painopisteessä lähdetään rohkeasti kohti hiilineutraalia maakuntaa. Luontoarvot, luonnon monimuotoisuus ja elämyksellisyys sekä luonnosta huolehtiminen ovat keskiössä. Maakunnan säilyttäminen kestävässä ja turvallisena ovat tärkeitä asioita perustarpeille, viihtyvyydelle ja maakunnan vetovoimalle. Lisäksi liikkuminen ja liikenne; niin kansalliset kuin kansainvälisetkin yhteydet otetaan tarkastelun kohteeksi.

TAVOITTEET JA TOIMENPITEET

Tulevaisuustarkastelun tulokset ovat ohjanneet Uusimaa-ohjelman tavoitteiden ja toimenpiteiden määrittelyä. Nämä tavoitteet sekä toimenpiteet avataan tulevissa kappaleissa kunkin painopisteen

yhteydessä. Kuvassa 8 näkyvät painopisteiden tavoitteet, joista muodostuu Uusimaa-ohjelman runko.

VISIO: Euroopan virkein ja viilein maakunta 2050			
Strateginen painopiste	 <p>Hyvinvoiva ja osaava ihminen</p>	 <p>Menestyvä ja vastuullinen bisnes</p>	 <p>Ilmastoviisas ja monimuotoinen maakunta</p>
Tavoitteet 2018–2021	<ul style="list-style-type: none"> • Tulevaisuuden osaavat ihmiset • Kansainvälisyydestä vahvuutta • Parhaat palvelut, aktiiviset asukkaat • Turvallisuutta solidaarisuudesta 	<ul style="list-style-type: none"> • Uusilla teknologioilla kasvua ja vientiä • Liiketoimintaa kiertotaloudesta • Kansainvälistä osaamista ja investointeja • Elinvoimaa startupeista ja pk-yrityksistä 	<ul style="list-style-type: none"> • Suomen ensimmäinen hiilineutraali maakunta • Kestävä ja turvallinen Uusimaa • Elämyksiä ja huolenpitoa luonnosta • Helposti liikkeelle, varmasti perille

Kuva 8: Visio, strategiset painopisteet ja tavoitteet.

Hyvinvoiva ja osaava ihminen

Ajan saatossa on koettu lukuisia teknologian ja työn murroksia, mutta ihminen on pysynyt perustarpeiltaan melko muuttumattomana. Nykyisen murrosvaiheen ajureita ovat digitalisaatio, automatisaatio ja muu tekniikan kehitys sekä globalisaatio. Taustana vaikuttaa myös ilmastonmuutos, joka nopeuttaa ja suuntaa teknologian kehitystä sekä ihmisten

elintapojen muuttumista. Niiden aiheuttamaa muutosta on verrattu teollistumiseen.

Muutos kohdistuu erityisesti työn tarjontaan, kysyntään ja sisältöön, organisaatioihin, työn käytäntöihin ja osaamiseen, jotka vaikuttavat suoraan uusmaalaisten hyvinvointiin. On ennakoitu, että myös kansantalous, toimeentulo ja sosiaaliturva

muuttuvat. Uusimaa-ohjelmalla tähdätään siihen, että myllerryksistä huolimatta uusmaalainen voi hyvin ja hänellä on sellaisia taitoja ja tietoja joilla pärjätä myös tulevaisuudessa. Muutoksia pidetään usein vääjäämättöminä, mutta Pohjoismaissa työmarkkinoiden polarisaatiokehitys, jakautuminen ”hyviin” ja ”huonoihin” töihin on ollut lievempää kuin muualla Euroopassa.

Edellä kuvattuun murrokseen Uusimaa-ohjelma vastaa neljällä tavoitteella. *Tulevaisuuden osaavat ihmiset* tähtää siihen, että jatkossakin uusmaalaisilla on taitoja joita tulevaisuudessa tarvitaan, liittyvät ne sitten teknologioihin, sosiaalisiin taitoihin tai empatiakykyyn. Yleissivistys ehkäisee tietämättömydestä kumpuavia ennakkoluuloja ja auttaa uusmaalaisia arvioimaan hankkimansa informaation luotettavuutta. Suomen kansainvälisimpänä maakuntana Uudellamaalla pyritään asenneilmapiiriin, jossa *värikkyys ja kansainvälisyys ovat vahvuuksia* ja vastuullinen ajattelu arkipäivää. Jotta uusmaalainen voi jatkossakin hyvin maakunnan on tarjottava *parhaat palvelut ja asukkaiden on oltava aktiivisia*. Tässä tavoitteessa korostuu asukkaiden kyky huolehtia omasta terveydestään uusien digitaalisten laitteiden ja sovellusten avulla. *Turvallisuutta solidaarisuudesta* tavoitteen avulla ehkäistään yksinäisyyttä ja ihmisten pahoinvointia. Tärkeimpänä perustana on yhteisöllisyys, joka voi olla fyysistä tai digitaalista.

1. Tulevaisuuden osaavat ihmiset

Yhteiskunnan rakenteet ovat murroksessa ja se aiheuttaa epävarmuutta etenkin nuorille sukupolville. Vuosikymmeniä kestäneen elintason ja hyvinvoinnin kasvun ei uskota jatkuvan entiseen tapaan. Samaan aikaan kun osalla väestöstä menee loistavasti, osalla menee entistä heikommin. Nuorten luottamus tulevaisuuteen, työllistymiseen ja työssäjaksamiseen on heikentynyt viime vuosina. Palkkatyön muuttuessa kiinnittyminen ja suhde yhteiskuntaan muuttuvat. Identiteetti ei voi hahmottua työn kautta, jos ammattia, työpaikkaa tai työyhteisöä ei ole. Tulevaisuudessa teknologian ja työn murroksen odotetaan kiihtyvän entisestään.

Elinikäinen oppiminen on edellytys uusmaalaisen muuntautumiskyvylle, osaamisen päivittämiselle ja uusien taitojen omaksumiselle. Muuntautumiskykyyn liittyy omien taitojen ja osaamisen tunnistaminen ja niiden markkinoiminen sekä hyödyntäminen.

Oma aktiivisuus esimerkiksi uusien teknologioiden haltuun ottamisessa auttaa uusmaalaisia tulevaisuuden osaaviksi ihmisiksi. On myös ennakoitu, että tulevaisuuden työmarkkinoilla pärjätäkseen ihmisten on hallittava sosiaaliset taidot, kuten ongelmanratkaisukyky ja vuorovaikutustaidot sekä empatiakyky. Elinikäinen oppiminen voi toimia myös syrjäytymisen ehkäisyssä. Muuttuvassa työelämässä tarvitaan lyhyellä aikataululla toteutettavia elinikäistä oppimista edistäviä kokeiluja. Alan vaihtaminen tehdään helpommaksi: tarjolla oleva aikuiskoulutus on tällä hetkellä usein olemassa olevaa osaamista syventävää, ei kokonaan uudelle alalle valmistavaa. Tärkeää on huomioida iäkkäämmät ja vähemmän koulutetut työntekijät.

Globaalissa ja muuttuvassa maailmassa asioista on tullut entistä monimutkaisempia. Yleissivistys on tärkeää laajojen kehityskulkujen, polkuriippuvuuk-sien ja erilaisten ilmiöiden ymmärtämisessä. Niistä merkittävä on työn ja ansaintalogiikan muuttuminen. Ongelmanratkaisutaidot ja yleissivistys, substanssiosaamisen rinnalla, ovat yksilön työllistymisen kannalta keskeisiä ominaisuuksia. Yleissivistys voi ehkäistä myös ennakkoluuloja maahanmuuttajia ja vähemmistöjä kohtaan ja vahvistaa yhteiskunnan tasapainoista kehitystä.

Peruskoulu tarjoaa kaikille mahdollisuuden oppia, hankkia monenlaisia taitoja ja yleissivistystä sekä luoda pohjaa tulevaisuuden osaamiselle. Tuoreimmat PISA-tutkimuksen tulokset osoittavat kuitenkin alueellisten erojen kasvua ja erityisesti poikien tulosten heikentymistä. Sukupuolten välisen ja alueellisten erojen kaventaminen on erityisen tärkeää, jotta mahdollisimman monella uusimaalaisella nuorella olisi eväät kiinnittyä tulevaisuudessa työelämään. Lasten ja nuorten innovaatiokyky, uusien asioiden päättely, luovuus sekä sitoutuminen ja tavoitteellisuus voivat vahvistua kulttuuri- ja liikuntaharrastusten myötä.

Toimenpiteet:

1. Turvataan yhtäläiset ja laadukkaat koulutuspolut kaikille asuinalueesta, varallisuudesta ja sukupuolesta riippumatta.
2. Vahvistetaan elinikäistä oppimista ja tuetaan yksilöiden kykyä tunnistaa, kehittää ja markkinoida omaa osaamistaan.
3. Edistetään muunneltavien ja sosiaalisten taitojen arvostamista ja hyödyntämistä työmarkkinoilla.
4. Vahvistetaan yksilöiden kykyä hankkia informaatiota ja arvioida sen luotettavuutta sekä tavoitellaan korkeaa yleissivistyksen tasoa.
5. Tuetaan korkeatasoisia opetus-, koulutus- ja tutkimusinfrastruktuureita, jotta alue on houkutteleva ympäristö kansainvälisille ja kotimaisille asiantuntijoille ja opiskelijoille.
6. Tunnistetaan uudet nousevat alat ja kannustetaan korkeakouluopiskelijoita erikoistumaan näiden alojen huippuosaajaksi.

2.

Kansainvälisyydestä vahvuutta

Uusimaa on Suomen kansainvälinen maakunta. Kansainvälistymisen voidaan arvioida jatkuvan tulevina vuosikymmeninä. Kansainväliset ja monikulttuuriset toimijat lisäävät maakunnan elinvoimaisuutta. Eriaiset etniset, kielelliset, maailmankatsomukselliset, uskonnolliset, sukupuoli-identiteettiin tai mihin tahansa henkilökohtaiseen liittyvät ominaisuudet ovat osa uusimaalaista arkea palveluissa,

naapurustossa, päiväkodeissa, kouluissa, työpaikoilla ja harrastuksissa. Kansainvälisyydestä Uudellemaalle kumpuava vahvuus voi toteutua vain, jos kaikki nykyiset ja tulevat uusimaalaiset toimivat demokraattisen yhteiskunnan sääntöjen mukaan ja kunnioittavat toisiaan.

Maahanmuuttajan kotoutumisen kannalta on tärkeää, että hän oppii suomen kielen, saa koulutuksen sekä pääsee työ- ja asuntomarkkinoille. Jatkossa on kiinnitettävä enemmän huomiota maahanmuuttajanaisten ja -miesten väliseen tasa-arvoon, jotta myös naiset oppivat kielen ja integroituvat koulutukseen sekä työelämään ja palveluyhteiskuntaan. Onnistunut kotoutuminen antaa maahanmuuttajalle yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavia tietoja ja taitoja, kun samalla tuetaan hänen mahdollisuuksiaan oman kielen ja kulttuurin ylläpitämiseen. Maahanmuuttajia ei nähdä vain palvelujen ja toimenpiteiden kohteina, vaan yhteisen tulevaisuuden tekijöinä.

Erilaisuus on vahvuus, mutta siihen liittyviä pelkoja ja uhkakuvia ei pidä vähätellä. Pelkoa ja vihaa pitää ja voidaan torjua parantamalla kaikkien täällä asuvien työllisyyttä ja osallisuutta. Koettu huono-osaisuus lisää monimuotoisuuteen ja erityisesti maahanmuuttajiin, kohdistuvia kielteisiä tunteita ja ajatuksia. Yhteisöllisyyttä ja kansalaisyhteiskunnan toimintamahdollisuuksia vahvistamalla voidaan parantaa erilaisuuden kohtaamiseen liittyviä ennakkoluuloja.

Tasa-arvoisen ja kestävänsä ilmapiirin luominen onnistuu, jos eri väestöryhmät eivät koe menettävänsä osaansa tai jäävänsä yhteiskunnan ulkopuolelle. Värikkäille persoonille ja yhteisöille pitää antaa tilaa ja vapautta. Moninaisuus voi näyttäytyä tehottomuutena, mutta usein se tuottaa luovan ja innovatiivisen yhteisön, uusia innovaatioita ja toimintatapoja paremmin kuin suvaitsematon yhteisö.

Utelias ja moninainen metropolialue on paras innovaatioiden ja luovuuden alusta. Ihmisten ja yhteisöjen kirjo sekä monipuoliset kaupunki- ja maaseutuympäristöt rohkaisevat kokeiluun, joissa myös epäonnistuminen on sallittua. Eriaisuutta salliva ilmapiiri ja älykkään erikoistumisen kärjet voivat tuottaa ennen näkemättömiä mahdollisuuksia.

Toimenpiteet:

1. Edistetään toimia, joilla tavoitellaan ryhmien ja asukkaiden vuoropuhelua, toisten kunnioittamista sekä yhdessä toteutettavia ratkaisuja.
2. Huolehditaan riittävästä ja monipuolisesta koulutustarjonnasta maahanmuuttajille työelämään kiinnittymisen helpottamiseksi.
3. Tuetaan keinoja maahanmuuttajien tasa-arvon ja kotoutumisen edistämiseksi.
4. Edistetään uteliaisuudesta ja luovuudesta nousevia rikkaaseen kulttuuriperintöön nojaavia kokeiluja, joista voi syntyä innovaatioita ja uudenlaista kulttuuria.
5. Varmistetaan että alue on palveluiltaan ja muulta tarjonnaltaan tarpeeksi hyvä kansainvälisten osaajien integroitumiseksi alueelle.

3.

Parhaat palvelut, aktiiviset asukkaat

Suomessa ollaan vuoden 2020 alusta siirtymässä uuteen sosiaali- ja terveydenhuoltojärjestelmään, jossa kuntien ja sairaanhoitopiirien rooli palveluiden järjestäjänä ja tuottajana poistuu. Maakunnille siirtyy sosiaali- ja terveystieteiden järjestämisvastuu. Yksityisen ja kolmannen sektorin mahdollisuudet päästä mukaan palveluntuotantoon vahvistuvat.

Terveydenhuolto ja sairaanhoito kehittyvät hyvin nopeasti. Uudet hoitomuodot, terveysteknologiat ja lääkkeet syntyvät johdonmukaisen ja pitkäjänteisen tutkimustyön tuloksina. Huipputason tutkimustyö (perustutkimus, soveltava tutkimus, rekisterit, biopankit, akateeminen tutkimus, yritys yhteistyössä tapahtuva tutkimus) on lääketieteellisten ja kaupallistenkin läpimurtojen edellytys.

Julkisilla varoilla kustannettava terveydenhoito perustuu tutkimukseen, tutkittuun tietoon ja vaikuttavuuteen. Terveydenhoidon kustannukset on tarpeen saada hallintaan, koska julkisen talouden liikkumavaran arvioidaan pienenevän. Lisäksi väestön ikääntyessä, hoidon tarve kasvaa ja uusia entistä kalliimpia hoitoja tulee tarjolle. Meillä on hyvät edellytykset uusien terveysteknologioiden ja hoitomuotojen kehittämiseksi. Kotimarkkinoiden pienuuden vuoksi niiden kehittämisessä ja myynnissä on suuntauduttu alusta asti kansainvälisille markkinoille. Älykäs erikoistuminen nopeuttaa terveysalan toimijoiden kansainvälistä liiketoimintaa ja verkostoitumista. Esimerkiksi keinoälyn hyödyntäminen ja terveystiedon suuren mittakaavan analytiikka tarkentavat diagnooseja ja nopeuttavat hoitopolkuja. Osaamisen ja hoidon vaikuttavuuden jatkuva kehittyminen tuo säästöjä ja lisää terveyttä. Uusien terveysteknologioiden mahdollisuudet ovat suuret, mutta vaikuttavuuden toteuttamisen lisäksi on kyettävä löytämään resurssit uusien hoitomuotojen käyttämiseen.

Terveystiedon ainutlaatuiset ja kehittyvät tietovarannot on valjastettava hyötykäyttöön myös Uudellamaalla. Kansalaisilla on omistus- ja hallintaoikeus omaan terveystietoonsa, mutta samalla yhteinen vastuu siitä, että arvokkaita tietokokonaisuuksia voidaan luoda ja käyttää paremmin yhteiseksi hyödyksi. Merkittävänä tiedontuottajana Uudenmaan on syytä tukea tietorakenteiden kehitystyötä ja koordinaatiota. Tarvittaessa on vaikutettava sote-tiedon hyödyntämiseen liittyvän lainsäädännön kehittämiseen.

Laadukasta terveydenhuoltoa ja sairaanhoitoa on mahdollista tarjota myös tulevaisuudessa, jos terveydenhuollon voimavarat voidaan suunnata järkevästi. Aukkaiden aktiivisuus ja omasta terveydestä huolehtiminen auttaa osaltaan säästämään terveydenhuollon voimavaroja. Omasta hyvinvoinnista huolehtiminen on luonteva osa hyvinvoivien ihmisten arkea. Oma aktiivisuus terveyden edistämässä on mahdollista, jos elämänhallinta on riittävällä tasolla. Tämän mahdollistamiseksi tarvitaan rakenteellisia keinoja sosiaalisesti heikoimpien ryhmien terveyden edistämiseen ja terveyserojen kaventamiseen. Jos halutaan vaikuttaa terveyserojen syihin, on puututtava sosiaalista eriarvoisuutta aiheuttaviin tekijöihin, kuten koulutukseen, työhön ja kohtuuhintaiseen asumiseen. Riittävän elämänhallinnan lisäksi jokainen meistä tarvitsee läheisiä ihmisiä kaikissa elämänvaiheissa.

Yleisimmät kansansairaudet johtuvat Uudella maallakin liiasta energian saannista ja liian vähästä liikunnasta. Elintavoilla voidaan ehkäistä diabeteksen, sydän- ja verisuonisairauksien, muistisairauksien, mielenterveysongelmien, tuki- ja liikuntaelinsairauksien sekä syöpien syntyä. Jos modernien kansansairauksien epidemioita saadaan ehkäistyä, ihmisen hyvinvointi paranee, saavutetaan suuria taloudellisia säästöjä ja terveydenhuollon resursseja voitaisiin kohdentaa tehokkaammin tulevina vuosikymmeninä. Ohjaus, neuvonta, kampanjat sekä terveyttä edistävät ohjelmat ja sovellukset tavoittavat parhaiten terveimmän väestöosan. Tulevaisuudessa

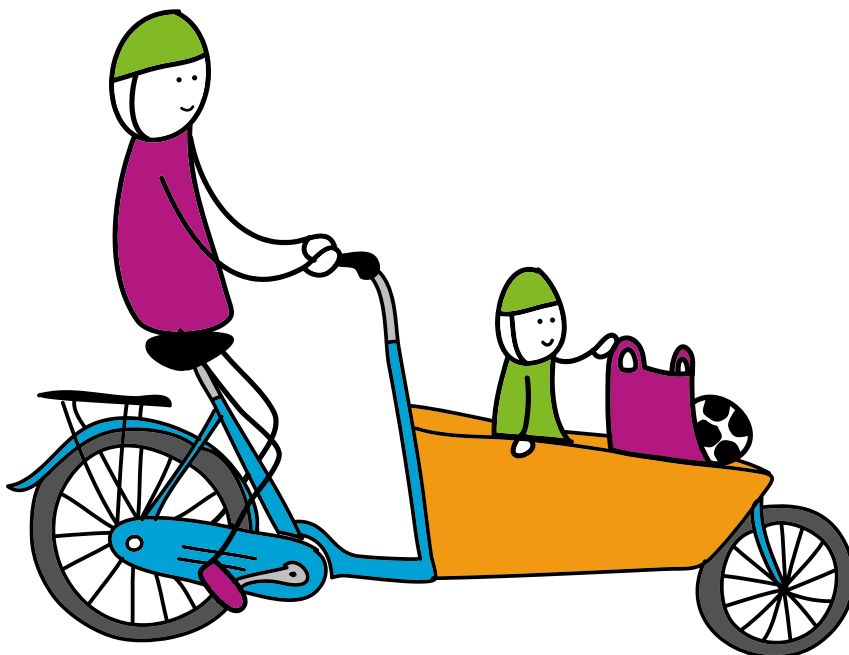
terveysteknologian, tekoälyn ja digitalisaation avulla oman terveyden seuraaminen ja terveydestä huolehtiminen onnistuu entistä itsenäisemmin.

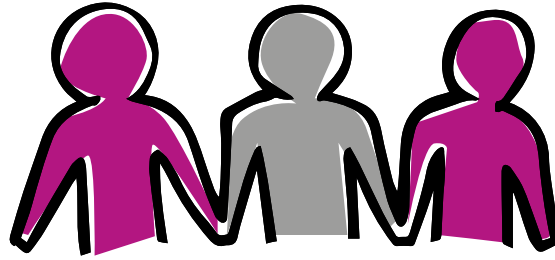
Arkiliikunnalla on vaikutusta terveyteen ja hyvinvointiin, jota voidaan tukea esimerkiksi laadukkailla kävely- ja pyöräilyinfrastruktuurilla kaupunkikeskuksissa ja asemanseduilla. Myös taiteen ja luonnon mahdollisuudet ja keinot korostuvat hyvinvoinnin ja terveyden edistämässä.

Toimenpiteet

1. Tuetaan digitaalisia kokeiluja, jotka edistävät sote-palveluiden sujuvuutta ja ihmislähtöisyyttä.
2. Edistetään sosiaali- ja terveyspalveluiden saumattomia palvelupolkuja Uudessa Uudessamaassa.
3. Kavennetaan terveyseroja puuttamalla eriarvoisuutta aiheuttaviin tekijöihin, kuten koulutukseen, työhön ja kohtuuhintaiseen asumiseen.
4. Kannustetaan tutkijoita, maakuntaa, kuntia ja yrityssektoria ennakoluulottomiin kumppanuuksiin, terveyttä edistäviin innovaatioihin ja lääketieteellisiin läpimurtoihin.
5. Tuetaan uusmaalaisia oman terveyden seuraamiseen ja edistämiseen terveysteknologioiden avulla.
6. Innostetaan uusmaalaisia hyviin elintapoihin korostamalla liikunnan ja kulttuurin iloja, terveellisen ruuan vaikutuksia sekä luonnon tarjoamaa virkistystä.

4.

Turvallisuutta solidaarisuudesta

Yhteisöllisyys on keino kiinnittyä yhteiskuntaan. Se on myös ihmisryhmän jäsenten solidaarisuutta, merkityksellistä vuorovaikutusta ja yhteenkuuluvuutta, joka luo perusturvallisuutta. Yhteisöllisyys ja solidaarisuus voi olla paikallisia, esimerkiksi asuinympäristöön tai perustuvaa. Se voi perustua myös esimerkiksi harrastuksiin tai ammattiin liittyviin kansallisiin tai kansainvälisiin verkostoihin. Kansalaisyhteiskunnan ja vapaaehtoistyön vahvistuminen on tärkeä osa hyvinvoivaa uusmaalaisuutta. Usein yhteisöissä keksitään myös uudenlaisia toimintatapoja.

Uusimaa on muuttovoittoaluetta, missä tulijoille on erityisen tärkeää löytää uudessa asuinympäristössä merkityksellisyyttä, pysyvyyttä ja turvaa. Vahvat paikalliskulttuurit tukevat myös asukkaiden; erityisesti lasten ja nuorten identiteetin muotoutumista. Yksinäisyys on laaja, erilaisia ikä- ja ihmisryhmiä kiusaava ongelma, jonka voittaminen on yhteisöllisyyden vahvistamisen keskeinen tavoite. Yhteisöllisyys rakentuu usein yhteisten mielenkiinnon kohteiden ympärille, esimerkiksi harrastus-, kaupunginosa-, tai asukastoimintana, joilla voidaan saattaa yhteen tavallisesti toisistaan erillään toimivia asukkaita. Kokemuksia on paljon myös päiväkotien ja vanhuspalveluiden yhteisistä ruokatiloista, yhteisöllisestä palveluasumisesta ja alueen yhteisestä olohuonetoiminnasta.

Kaupungistuminen myötä ihmiset eivät tunne enää niin voimakasta yhteisöllisyyttä ja solidaarisuutta. Toisaalta elämäntapojen erilaistuminen

klustereihin ja virtuaaliyhteisöihin on luonut mahdollisuuden nykyaikaiseen heimoistumiseen. Sosiaalinen media, mobiilisovellukset ja uudet teknologiset ratkaisut haastavat perinteisen fyysisen kohtaamisen, mutta samalla ne luovat uudenlaista digitaalista yhteisöllisyyttä. Tämän avulla pyritään rakentamaan uusia toimintatapoja ja yhteyksiä esimerkiksi ihmisten, julkishallinnon sekä yritysten välille. Digi-yhteisöt ovat tärkeitä toimintaympäristöjä etenkin nuorille. Yhteisöllisyyttä ja solidaarisuutta vahvistavia digialustoja tarvitaan yhä enemmän. Tulevaisuudessa myös kaupungit voivat toimia digialustoina. Tämä mahdollistaa yhteisöllisyyden, joka sekoittaa digitaalista ja fyysistä kohtaamista.

Toimenpiteet:

1. Edistetään erityyppisten ihmisten, yhteisöjen ja ryhmien yhteistoimintaa ja tekemistä.
2. Kehitetään yhteisöllisyyteen tähtääviä digialustoja, jotka mahdollistavat myös fyysisen kohtaamisen.
3. Tuetaan keinoja, joilla vähennetään kaupungistumisen aiheuttamaa turvattomuuden tunnetta pääkaupunkiseudulla.
4. Kannustetaan kuntia vahvistamaan rooliaan kansalaisyhteiskunnan, lähidemokratian ja kotiseutuhengen luojana.

Menestyvä ja vastuullinen bisnes

Yrittäjyys ja yrittäjähenkisyys ovat kykyä ja halua riskinottoon. Yrittäjyyttä, teknologian kehitystä ja innovaatioita mm. Schumpeter piti tärkeimpinä tekijöinä talouden kasvussa ja kehittämisessä. Hänen tutkimuksensa ja näkemyksensä ovat olleet keskeisesti esillä kun innovaatiot ja innovaatiopolitiikka

ovat nousseet talouskeskustelun ja yhteiskunnallisen kehityksen huomion kohteeksi 1990-luvulta lähtien. Menestyksellinen yrittäjyys edellyttää hereillä oloa ja valmiutta jatkuvaan muutokseen. Luova tuho ja innovaatiot ehkäisevät liiallista staattisuutta ja edistävät muutosta ja kehitystä.

Aktiivisella innovaatiotoiminnalla yritykset pyrkivät menestymään kaiken aikaa muuttuvassa markkinassa ja olosuhteissa.

Tämän hetken innovaatiotutkijat esim. Mazzucato on esitellyt ”yrittäjähenkisen valtion” käsitteen tuodessaan esille sitä, miten tärkeitä valtion laitokset ja teknologiapolitiikka ovat olleet eri teknologioiden kehittymiselle esim. Yhdysvalloissa. Keskustelu innovaatioista on ulotettava myös koskemaan julkisen sektorin toimijoita, koska yrittäjyys ei liity ainoastaan startuppeihin ja riskipääomaan. Oleellinen osa yrittäjyyttä on taloudellisten toimijoiden, ml. valtio, maakunnat ja kunnat, halu ja kyky ottaa riskejä parempaa tulevaisuutta tavoiteltaessa.

Maakuntauudistuksen myötä syntyvä Uusi Uusimaa tulee olemaan suuri toimija, joka voi vaikuttaa mm. innovaatiotoimintaan alueellaan. Uusi Uusimaa voi halutessaan olla ”Yrittäjähenkisen maakunta” ja osoittaa että julkinen organisaatio voi viitoittaa kehityksen suuntaa, toimia pitkäjänteisenä investoijana ja muilla keinoin ohjata esimerkiksi sote-sektorin palveluiden ja yrityskentän kehittymistä. Maakunta voi vaikuttaa kilpailuympäristön syntymiseen, ja toimia innovaattorina yksityisten yritysten rinnalla ja partnerina. Lisäksi maakunnan investoinneilla voi olla suuri merkitys alueen talouskasvulle ja talouden uudistumiseen. Maakunnan tekemät innovatiiviset hankinnat voivat haastaa yrityksiä kehittämään uusia, korkeatasoisia ja kustannustehokkaita ratkaisuja. Yrittäjähenkisen Uusimaa voi edistää menestyksellistä ja kestävästä yritystoimintaa avoimella ja innovatiivisella alihankintapolitiikalla erityisesti sosiaali- ja terveystalouden osalta. Yhdessä kasvupalvelukuntayhtymän kanssa se voi myös toimia palvelu- ja teknologia-innovaatioiden edistäjänä monella sektorilla.

Yrittäjä- ja innovaatiohenkistä maakuntaa rakennetaan Uusimaa-ohjelmassa neljän tavoitteen avulla. Ensimmäinen tavoite on: *Uusilla teknologioilla kasvua ja vientiä*. Toisena tavoitteena keskitytään *liiketoiminnan* synnyttämiseen *kiertotaloudesta*. Näissä tavoitteissa erityisesti innovaatiot ja uudet teknologiat ovat vahvasti läsnä. Kaksi viimeistä tavoitetta keskittyy *elinvoimaan yritystoiminnasta ja kansainvälisten osajien ja investointien houkuttelemiseen* Uudellemaalle, joiden kautta edistetään Uutta yrittäjähenkistä Uuttamaata.

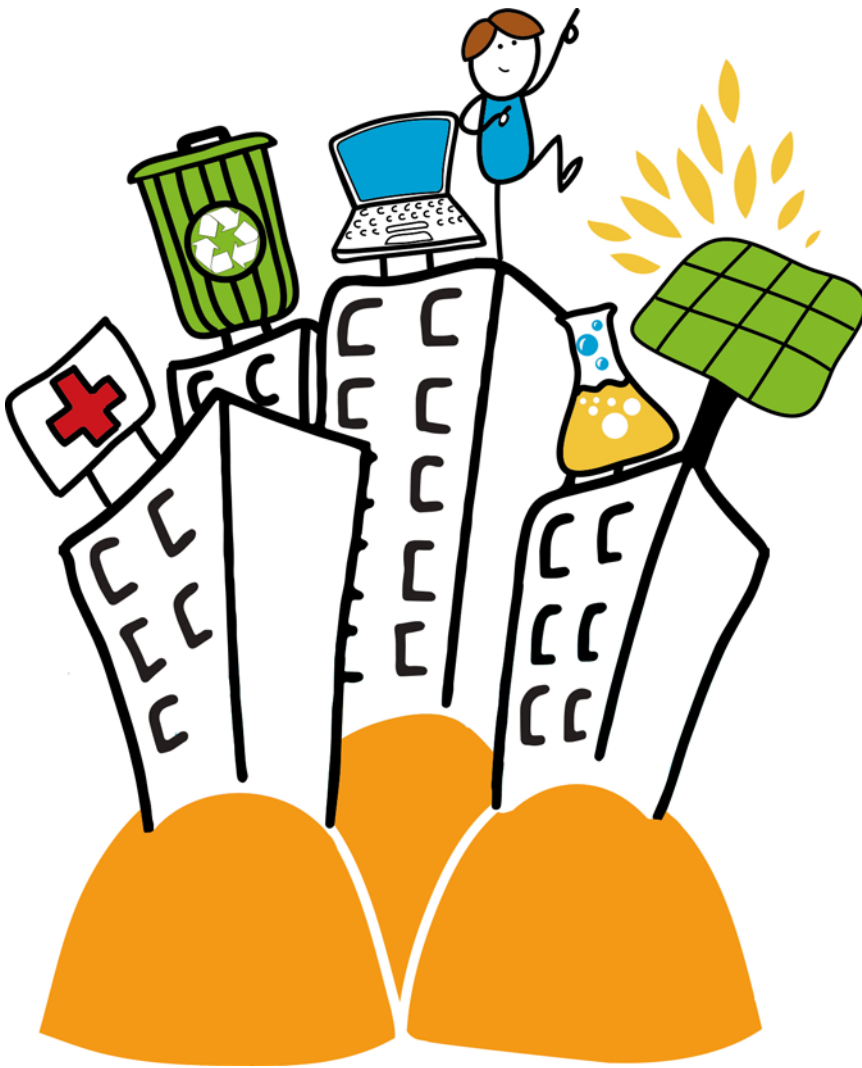
5.

Uusilla teknologioilla kasvua ja vientiä

Uudenmaan yritysten menestys pohjautuu jatkossa yhä enemmän korkean lisäarvon tuotteiden ja palveluiden tuotantoon sekä markkinointiin ja usein uuden kysynnän luomiseen. Tässä onnistuminen edellyttää käynnissä olevan laaja-alaisen teknologian murroksen mahdollisuuksien syvällistä ja nopeaa omaksumista. Uusien teknologioiden ja -palveluiden haltuunotolla Uudenmaalla on erinomaiset edellytykset tulla kansainväliseksi edelläkävijäksi. Aktiivinen kansainvälinen yhteistyö tieteen ja soveltavan tutkimuksen sekä tuotekehityksen eturintamissa tuo teknologista kilpailuetua ja auttaa teknologiaan liittyvien valintojen tekemisessä. Vahvat kansainväliset kumppanuudet ja verkostot edistävät myös kykyä kehittää vientiosaamista globaalisti, mikä on erityisesti palveluviennin laajenemisen kannalta oleellista.

Saksa on teollisen kehityksen johtavia maita. Siellä tuotannon digitalisointia kuvataan käsitteellä Industrie 4.0, joka tarkoittaa älykkäiden esineiden verkostoa. Teollisuuden koneet, laitteet ja prosessit ovat internetin kautta yhteydessä toisiinsa. Näin esineiden internet (IoT) laajentaa fyysisten tuotteiden tai tuotantolinjojen toimintaa. Reaaliaikaisen yhteyden kautta voidaan tuotanto-, huolto-, kuljetus- ym. prosesseja ohjata ja valvoa pelien tavoin. Uudenmaan älykkään erikoistumisen strategia edistää teollisuuden digitaalista uudistumista. Se voi esimerkiksi tarkoittaa ennakoivaa järjestelmää, joka ilmoittaa, milloin on aika vaihtaa työkalu, muuttaa työjonoa tai tehdä materiaalitilaus. Älykäs järjestelmä myös ennakoi kysynnän kehittymistä ja tuottaa tietoa, jota tuotannon suunnittelussa voidaan hyödyntää. Tehokkuus nousee, läpinäkyvyys kasvaa, henkilöriippuvuus pienenee. Verkottamalla yritys pystyy paremmin hyödyntämään ulkopuolelta tulevat ideat.

Digitalisaatio mahdollistaa valmistusteknologioiden, palvelukanavien ja arvoketjujen muutoksen useimmilla teollisuuden ja palveluiden aloilla. Hieman pidemmällä aikavälillä lohkoketjuteknologia tulee muuttamaan useita vakiintuneita liiketoimintamalleja ja toimialoja, kuten rahoitussektoria, jossa tiedon turvaaminen on ensiarvoisen tärkeää. Keinoäly, koneoppiminen ja robotiikka kehittyvät tavattoman nopeasti. Uudenmaan on varmistettava

kyvykkyytensä paitsi teknologisten mahdollisuuksien hyödyntämisessä, myös niiden mukana tulevien työelämän ja työtapojen muutosten hallinnassa. Tässä maakunta tarvitsee kykyä uudenlaisten eettisten kysymysten ratkaisemiseksi. Päätäjien ja kansalaisten edellytyksistä osallistua keskusteluun tulevaisuuden suunnasta, arvopohjasta ja valinnoista on huolehdittava.

Terveyspalveluissa merkittävä muutostarve liittyy painopisteen siirtämiseen sairauksien hoidosta ennalta ehkäisevään terveyden edistämiseen. Terveydenhoito muuttuu palvelu- ja potilaskeskeisemmäksi, ja samalla monilta osin nykyistä yksilöllisemmäksi ja tehokkaammin monia tietolähteitä hyödynnettäväksi. Digitaalisen terveyden rajapinnoilla syntyy huomattava määrä liiketoimintamahdollisuuksia esim. itsehoidossa ja siihen liittyvässä mittaamisessa; diagnostiikassa, genomitiedon ja kliinisten tietoi-neistojen hyödyntämisessä; terveystietoturvan

kehittämisessä; kotona tapahtuvan hoidon palveluissa, omaishoidon palveluissa sekä erilaisten etäpalveluratkaisujen kehittämisessä ja tuotteistamisessa. Sosiaali- ja terveydenhuollon rakenneuudistus tarvitsee onnistuakseen uusia tiedon hallinnan ja analyysin välineitä ja uuden teknologian joustavaa käyttöönottoa. Tarvitaan uusia systemaattisia toimintatapoja, joilla parhaita Uudellamaalla kehitettyjä terveydenhoidon ja hyvinvoinnin teknologioita voidaan testata alueen omissa palveluyksiköissä ja näin auttaa alueen yrityksiä kasvussa ja kansainvälistymisessä.

Digitaalinen alustatalous on kasvava mahdollisuus. Alusta muodostaa uudenlaisen markkinapaikan tavaroiden ja palveluiden kaupalle. Alustassa toimivat yritysten ohella myös muut organisaatiot ja yksityiset henkilöt, jotka voivat esimerkiksi antaa vuokralle omaisuuttaan. Alustatalous tuo perinteisten toimintamallien rinnalle joustavia liiketoimintamalleja ja ansaintamahdollisuuksia. Tämä moninaistaa palveluvalikoimaa ja parantaa kuluttajan valinnanmahdollisuuksia.

Alustatalouden kaikki muodot eivät kuitenkaan ole ongelmattomia. Erityisesti uudet ansaintalogiikat, jotka perustuvat riskinsiirtoon yritykseltä työntekijälle, vaativat yhteiskunnalta uusien pelisääntöjen kehittämistä. Alustatalouden synnyttämiä uusia tulonsaantitapoja tulee edistää, mutta samanaikaisesti on huolehdittava, että niillä voidaan ongelmitta täydentää tai korvata perinteisen palkkatyön tuomia ansioita. Lisäksi on mahdollistettava yrittäjä- ja työntekijäroolien välistä sukkuointia digitaloudessa. Alustat luovat potentiaalia uudelle arvonluonnille, mutta edellytyksenä ovat palvelut, jotka yhdistävät, analysoivat ja tulkitsevat alustojen kautta kulkevaa tietoa. Alustatalouden liiketoimintaa tulee rakentaa aidosti asiakaslähtöisesti, hyödyntämään asiakkaiden ja yritysten tarpeita. Hyvinvointi- ja terveysala, bio- ja metsätalous sekä liikenne palveluna (MaaS) ovat aloja, joissa suomalaisilla ja uusmaalaisilla toimijoilla on erityisiä vahvuuksia kansainvälisessä kilpailussa.

Toimenpiteet

1. Tuetaan teknologiakehitystä ja -innovaatioita, jotka edistävät kasvua ja vientiä.
2. Vahvistetaan Uudenmaan mainetta ainutlaatuisen luovana, teknologiaympäristönä ja rohkeasti tulevaisuuteen suuntautuvana maakuntana.
3. Edistetään yritysten, tutkimustoimijoiden ja julkisen sektorin kansainvälisiä teknologiakumppanuuksia, yhteistyötä ja verkostoitumista.
4. Tuetaan terveysalan kansallisen tutkimus- ja innovaatiostrategian toteuttamista Uudenmaan terveydenhoidon toimijoiden ja korkeakoulusekä tutkimussektorin vahvuuksien pohjalta ja panostetaan erityisesti alan startup-yritysten verkostoitumiseen, osaamiseen ja kasvuun.
5. Parannetaan yritysten valmiuksia hyödyntää digitalisaation tuomia mahdollisuuksia toimintansa kehittämisessä.
6. Kiinnitetään erityistä huomiota ratkaista uusien teknologioiden mukanaan tuomia eettisiä kysymyksiä.

6.

Liiketoimintaa kiertotaloudesta

Kiertotalous talousmallina sekä älykkäät ja puhtaan teknologian ratkaisut, antavat mahdollisuuden sopeutua ja hyödyntää muutosta kohti öljynjälkeistä aikakautta ja globaalia kestävyyskriisiä. Tavoite pitää sisällään myös biotalouden sekä resurssiviisauden. Uudet biotalouden kokonaisvaltaiset ratkaisut tuovat uusia liiketoimintamahdollisuuksia samalla korvaten osin fossiilitalouden ajattelua. Resurssivirtojen tehokas käyttö, tuotteiden elinkaariajattelu ja palveluihin perustuva liiketoiminta hyödyntää digitalisaatiota ja älykästä teknologiaa sekä edistää yksityistä ja julkista kulutusta ympäristön kannalta kestävällä tavalla. Uusimaa lähtee voimakkaasti vähentämään koko ruokaketjussa aiheutuvaa hävikkiä tarjoten testialustan tehokkaiden vähentämistoimille. Syntyville sivu- ja jätevirroille etsitään uusia korkeamman jalostusarvon käyttökohteita.

Nopeasti teollistuvien maiden, esimerkiksi Kiinan ja Intian ympäristövaikutusten hallintaan saaminen on erityisen tärkeää. Kehitysmaissa tarvitaan innovaatioita, jotka auttavat ratkaisemaan energiaan, veteen, sanitaatioon ja muuhun infrastruktuuriin liittyviä perustarpeita. Yksistään ympäristöteknologioiden markkinoiden arvioidaan moninkertaistuvan vuoteen 2020 mennessä

Cleantech eli ”puhdas teknologia”, joka tarkoittaa tuotteita, palveluita, prosesseja ja teknologioita, jotka edistävät luonnonvarojen kestävästä käytöstä ja ehkäisevät tai vähentävät liiketoiminnan kielteisiä ympäristövaikutuksia on yksi Suomen voimakaimmin kasvavista aloista ja sen mahdollisuudet maailmalla ovat valtavat. Uuttamaata ja etenkin pääkaupunkiseutua ollaan rakentamassa maailman parhaaksi testialustaksi älykkään ja puhtaan teknologian ratkaisuille. Parhaat ratkaisut luovat menestyvää liiketoimintaa Suomeen ja niitä voidaan käyttää myös käytinkortteina kasvavilla globaaleilla markkinoilla. Suomalaisyriyten tarjoamat cleantech-ratkaisut maailmanlaajuisille markkinoille voivat tuottaa moninkertaisia ympäristöhyötyjä verrattuna siihen, että vaikutukset ulottuisivat vain kotimaahan.

Vauhdittaakseen cleantech-ratkaisujen löytymistä valtio ja pääkaupunkiseutu ovat tehneet kasvusopimuksen, jonka tavoitteiden toteuttamiseksi on perustettu määräaikainen Smart & Clean säätö.

Säätiön tarkoituksena on, että pääkaupunkiseudulle ja sen lähialueille kehitetään ja suunnitellaan vuoteen 2021 mennessä kansainväliseksi referensseiksi kelpaavia, älykkäitä ja ekologisesti edistyksellisiä ratkaisuja ja palveluja julkishallinnon, yritystoiminnan ja kansalaisten tarpeisiin. Säätiössä yritykset, kaupungit, valtio ja tutkimuslaitokset sekä yliopistot ovat sitoutuneet saamaan aikaiseksi merkittäviä tuloksia.

Uudellamaalla tavoitellaan kiertotalouteen ja resurssitehokkuuteen pohjautuvan liiketoiminnan kasvua. Suurten yritysten bio- ja uusiutuvan energian tuotantoon tähtäävät hankkeet ovat erityisen toivottavia. Kuntien ja yritysten tehokkuutta ja tuottavuutta voidaan parantaa resurssien järkevällä käytöllä. Jakamistalous, energiatehokkuus ja yritysten sekä kaupunkilaisten yhteistoiminta raaka-aineiden säästämiseksi on kriittinen menestystekijä. Resurssiviisaan toimintamallin avulla kunnat voivat vahvistaa aluetaloutta luomalla yrityksille sellaisia liiketoimintamahdollisuuksia, jotka johtavat uusien työpaikkojen syntymiseen sekä parantavat asukkaiden ja ympäristön hyvinvointia. Uudellamaalla sujuvoitetaan kiertotalouteen liittyvien hankkeiden, yritysten, palveluketjujen, innovaatioverkostojen ja viranomaisten välistä yhteistyötä ja tuetaan pilotointiympäristöjä. Huolehdimme myös siitä, että julkisia palveluja kehitetään kiertotalouden viitoittamaan suuntaan. Kunnat voivat maankäytön suunnittelulla parantaa edellytyksiä kiertotalousinfralle.

Toimenpiteet

1. Tunnistetaan ja toteutetaan resurssiviisaista ratkaisuja, kiertotalouden (ml. biotalous) ja cleantechin aihioita, jotka ovat taloudellisesti kannattavia ja joissa on potentiaalia innovaatioihin sekä kasvuun.
2. Kehitetään eri toimijoiden yhteistyönä uusia toimintatapoja, jotka edistävät älykästä ja ympäristöystävällistä teknologiaa.
3. Tuetaan suurten kiertotalouskeskittymien toimintaympäristöjen kehittämistä.
4. Tuetaan elinkeinoelämän, kuntien sekä tutkimussektorin yhteistyötä, verkottumista ja avointa tiedonvaihtoa, joka tähtää kiertotalouden ja luonnonvarojen kestävän käytön kehittämiseen.
5. Sovelletaan kiertotalouden periaatteita Uuden Uudenmaan toimintatavoissa ja hankinnoissa.

7.

Kansainvälistä osaamista ja investointeja

Globaalissa taloudessa menestyäkseen Uudenmaan on hyödynnettävä kansainvälistä osaamista ja investointeja alueen kilpailukyvyyn kasvattamiseksi. Ulkomaiset investoinnit vahvistavat Uudenmaan elinkeinoelämää, kansainvälistävät liiketoimintaa ja lisäävät innovaatio-, kokeilu- ja kehitystoimintaa.

Korkeasti koulutetuilla ulkomaalaisilla osaajilla sekä ulkomaista työkokemusta omaavilla suomalaisilla paluumuuttajilla on paljon tarjottavaa Uudenmaan elinkeinoelämälle. Kansainvälisten osaajien kokemus eri markkina-alueista, kohdeyleisön tuntemus sekä ulkomaiset verkostot ovat tärkeitä työkaluja vienninedistämisessä sekä sijoittajien houkuttelemisessa. On tehtävä toimenpiteitä yhdessä alueen korkeakoulujen kanssa, jotta ulkomaiset opiskelijat löytävät nykyistä useammin paikkansa elinkeinoelämän palveluksessa tutkinnon suorittamisen jälkeen.

Korkeatasoinen infrastruktuuri ja julkiset palvelut; sote- ja koulutuspalvelut, liikenneverkko, kaavoitus ja lupamenettelyt, viheralueiden hoito ja saavutettavuus luovat yrityksille ja kansainvälisille osaajille houkuttelevan, turvallisen ja luotettavan toiminta- ja asuin ympäristön. Vetovoimatekijöistä huolimatta kansainvälisten investointien ja osaajien määrä Suomessa on verrokkimaita alhaisempi. Kaupunkien tunnettuudella ja imagolla on vaikutusta siihen, houkutteleeko alue kansainvälisiä osaajia ja investointeja. Yritysten kansainvälinen vertaisoppiminen erityisesti brändityössä ja markkinoinnissa edistäisi uusimaaalaisten yritysten kilpailukykyä ja houkuttelisi osaajia Uudellemaalle. Suurempia markkinoita, kuten Kiinaa, ajatellen pohjoismaisen yhteis- markkinan kehittäminen suurten markkina-alueiden suuntaan vahvistaa myös alueen kiinnostavuutta ja houkuttelevuutta. Yhdessä nämä kasvattavat pitkällä tähtäimellä alueelle tehtyjen kansainvälisten investointien määrää.

Helsinki-Vantaan lentoasema on tärkeä Uudenmaan vetovoiman ja liikenteen kannalta. Se on metropolin tunnusmerkki ja portti kansainvälisille markkinoille. Se on myös erityinen seudullinen keskus – työllistäjä, liikennehubi ja imagotekijä, jonka vaikutus säteilee laajalle alueelle. Uudenmaan logistista asemaa Aasian hyvien lentoyhteyksien vuoksi on pystyttävä entisestään hyödyntämään, ja markkinoimaan Uttamaata aasialaisille yrityksille väylänä Euroopan markkinoille. Helsingin Satama tukee

Helsingin seudun ja koko Suomen elinkeinoelämää ja hyvinvointia. Sen kautta kuljetetun tavaran arvo on noin 50 % Suomen merikuljetusten arvosta ja 79 % satamien matkustajaliikenteestä.

Viimeaikaisista vaihteluista huolimatta on syytä pitää mielessä Venäjän kaupan mahdollisuudet ja merkitys Suomen ulkomaankaupalle. Rautatie ja maantieyhteydet ovat parantuneet ja liikennemäärät Venäjälle ovat olleet jälleen kasvussa. Venäjän kaupan orastava kasvu on erityinen mahdollisuus Uudenmaan elinkeinoelämälle.

Toimenpiteet

1. Panostetaan pääkaupunkiseudun sekä maakunnan toimijoiden yhteistyöhön kansainvälisessä markkinoinnissa ja investointien houuttelemisessa.
2. Kannustetaan kaikkia organisaatioita palkkaamaan kansainvälisiä osaajia sekä hyödyntämään maassa jo olevien osaajien asiantuntemusta.
3. Tiivistetään yhteistyötä Tukholman, Oslon ja Kööpenhaminan seutuihin erityisesti

cleantech-sektorilla, jotta saadaan kiinnostavia sijoituskohteita etenkin aasialaisille markkinoille.

4. Hyödynnetään Aasian lentoyhteyksiä viennin edistämiseksi ja investointien sekä turistien houuttelemiseksi.
5. Panostetaan pääkaupunkiseudun kansainvälisen tunnettuuden vahvistamiseen kilpailussa investoinneista ja osaajista.

8. Elinvoimaa startupeista ja pk-yrityksistä

Suomessa on noin 280 000 yritystä, joista 99 prosenttia on alle 250 hengen pieniä ja keskisuuria yrityksiä. Uudellamaalla pk-yrityksiä on noin 100 000 ja täällä niin kuin koko Suomessa niillä on tärkeä rooli työllisyyden ja viennin kasvattamisessa. Huomiota on syytä kiinnittää kasvuhakuisiin ja kasvuun kykeneviin yrityksiin. Työ- ja elinkeinoministeriön tuoreen selvityksen mukaan koko Suomessa voimakkaasti kasvuhakuisien pk-yritysten osuus kaikista pk-yrityksistä on tällä hetkellä noin 11 prosenttia. Kasvuhakuisen yritykset ovat muita pk-yrityksiä

kansainvälisempiä ja niiden osuus on lisääntymässä erityisesti osaamisintensiivisten palvelujen ja kaupan alalla. Pk-yritysten vienti painottuu tällä hetkellä teollisuuteen. Teollisuuden pk-yrityksistä noin kolmannes harjoittaa vientiä, kun vastaava osuus kaupassa ja osaamisintensiivisissä palveluissa on alle viidennes. Kasvuhakuisten yritykset ovat keskimääräistä aktiivisempia vientitoiminnassa. Näin on etenkin rakentamisen alalla. Teknologia-alalla globaalit markkinat kiinnostavat yrityksiä varsinkin silloin kun sen tuotteet ovat maailman luokkaa ja tuotanto on skaalattavissa.

Startup-kulttuuri on Uudellamaalla viime vuosina kehittynyt harppauksin ja yrittäjyydestä on tullut kiinnostava vaihtoehto. Startup-yrittäjyyden nousun taustalla ovat yliopistot sekä korkeakoulut ja niiden aktiiviset opiskelijayhteisöt.

Osaavan työvoiman saatavuus ja kansainvälistyminen ovat kriittisiä tekijöitä sekä pk-yritysten että startupien kilpailukyvyille ja kasvuille. Uudellemaalle saataisiin houkuteltua kansainvälistä osaamista moninkertaistamalla startup-ekosysteemin eri toimijoiden kansainväliset kontaktit. Nopeaan kasvuun tähtäävät yhtiöt tarvitsevat myös pääomaa kansainvälisen kasvunsa varmistamiseksi. Alueellisten ja paikallisten sijoitusyhtiöiden yhteistyön vahvistaminen EU-tasolla on myös uusmaalaisten kasvuun tähtäävien yritysten etu ja tällaista verkostoitumista kannattaa edistää. Varhaisen vaiheen investointien osalta on tärkeää luoda sellaisia keinoja, joilla voitaisiin rahoittaa nopeasti kasvavia ICT-alan ja digitaalisiin alustoihin perustuvia yrityksiä sekä tutkimukseen ja teknologiakehitykseen perustuvia deep-tech-yrityksiä.

Yrityskiihdyttämöt ja -hautomot vauhdittavat startup-yritysten kasvua ja synnyttävät uutta liiketoimintaa. Uudellamaalla kiihdyttämö- ja hautomotoiminta on hyvässä vauhdissa ja toimintaa tulee tukea myös jatkossa. Tavoitteena olisi kaksinkertaistaa Uudellamaalla olevien alkuvaiheen startupien lukumäärä. Varhaisen vaiheen siemenrahoituksen lisääminen on avainasemassa alkuvaiheessa olevien startup-yrityksien menestymisen kannalta. Julkisella sektorilla on erinomainen mahdollisuus tukea alkuvaiheen yrityksiä toimimalla pilottiasiakkaana. Avoin data -ajattelun hyödyntäminen yritystoiminnassa tuo mahdollisuuksia kasvuhakuisille ja -kykyisille startup-yrityksille. Uudenmaan vahvuuksia ovat liikuminen palveluna (MaaS), cleantech sekä laaja terveysteknologian ja digitalisoituvan terveydenhoidon

osaaminen. Avoimet tietorakenteet voivat tuottaa uusia innovaatioita ja liiketoimintamahdollisuuksia sekä kotimaassa että kansainvälisillä markkinoilla. Nämä vahvuudet sisältyvät myös älykkään erikoistumisen strategiaan.

Toimenpiteet

1. Tuetaan kaupunkeja, korkeakouluja ja tutkimusorganisaatioita kilpailukykyisten startup- ja teknologiakeskittymien kehittämisessä.
2. Kannustetaan julkisia organisaatioita tekemään rohkeita ja innovatiivisia hankintoja, jotka avaavat mahdollisuuksia myös pk-sektorin yrityksille.
3. Edistetään startup-yritysten varhaisen vaiheen rahoitusta ja startup-kentän toimijoiden kansainvälistä verkostoitumista.
4. Tuetaan kuntia tunnistamaan oman pk-sektorinsa klusterit ja vahvistamaan niiden tietoa ja osaamisintensiivisyyttä.
5. Tuetaan Uudenmaan tutkimus- ja innovaatiosektorin toimijoita osallistumaan EU:n ohjelmiin.

Ilmastoviisas ja monimuotoinen maakunta

Kaikkien meidän vastuullamme on huolehtia ympäristöstämme. Uusimaa-ohjelman tavoitteena on vauhdittaa ilmastoviisaan, monimuotoisen ja kestäväen maakunnan vahvistumista. Tämän hetkinen yhteinen maakunnallinen tavoite on hiilineutraali Uusimaa vuoteen 2050 mennessä. Voisimmeko edetä nopeammin ja asettaa kunnianhimoisemman tavoitteen? Pyrimme kohti maailman houkuttelevimpia päästöttömiä liikkumismuotoja, älykkäimpiä kaupunkienergiaratkaisuja ja ympäristöpositiivisen rakentamisen edelläkävijyyttä. Haluamme myös,

että Uudeltamaalta löytyy johtavia kiertotalouskaupunkeja sekä resurssiviisaita kaupunkilaisia ja yritystoimintaa.

Teollisuus, liikenne ja asuminen ovat tämän hetken suurimmat kasvihuonekaasujen tuottajat. *Hiilineutraaliuteen* pyritään kehittämällä energiaratkaisuja, liikennettä, yhdyskuntarakennetta sekä uusia ja vanhoja rakennuksia sekä vaikuttamalla ruokaketjuun ja ihmisten valintoihin. Ilmastonmuutoksen hillintä edellyttää siirtymistä vähäpäästöisiin ja uusiutuviin energialähteisiin. Energiatehokkaat

ratkaisut yleistyvät niin liikkumisessa, asumisessa kuin liiketoiminnassa. Myös ruuan tuotantotapa, ruokahävikin minimointi ja ihmisten valinnat ovat osa ilmastoviisautta. Älykkäällä erikoistumisella tuetaan tavoitteen saavuttamista muun muassa cleantech ja fiksu kaupunki teemoissa.

Monimuotoisella ja kestäväällä Uudenmaalla korostuvat luonto, vesistöt ja turvallisuus. Turvallisuus käsitellään ohjelmassa erityisesti varautumiseen liittyvinä asioina. Jotta *maakunta* voi olla *kestävä*, turvallinen ja muuntojoustava, on sen varauduttava ilmastonmuutoksen vaikutuksiin, huolehdittava ruokahuollosta, vesihuollosta, pohjavesistä sekä kyberturvallisuudesta. *Luonnon monimuotoisuudesta* pitää *huolehtia*, koska luonto tarjoaa ihmisille *elämyksiä* ja viheralueiden merkitys hiilen sitomisessa korostuu. Kokonaisuuteen kuuluvat myös puhtaat pintavedet. Luonto on myös alueen *vetovoimatekijä* verrattaessa Uuttamaata muihin eurooppalaisiin alueisiin. Liikenteen ja liikkumisen murrosta käsitellään liikenneinfrahankkeiden, energiatehokkuuden ja vähäpäästöisyyden näkökulmasta.

9.

Suomen ensimmäinen hiilineutraali maakunta

Uusimaa haluaa olla Suomen ensimmäinen hiilineutraali maakunta. Hiilineutraali Uusimaa 2050 -tiekartan tavoitteiden varhaisempi saavuttaminen vaatii tehokkaampia toimenpiteitä jo tällä ohjelmakaudella. Tavoite haastaa myös muita maakuntia ilmastotalkoisiin. Kaupunkiseudut ovat avainasemassa ilmastotavoitteiden saavuttamisessa. Muun muassa valmisteilla olevassa Espoon strategiassa on tavoitteena, että Espoo on hiilineutraali jo vuonna 2030, vaikka tähän mennessä tavoitevuosi on ollut 2050. Helsingin strategiassa vastaava tavoitevuosi on 2035. Tämä haastaa ja kannustaa myös muita Uudenmaan kaupunkeja ripeämpiin toimiin kohti hiilineutraaliutta. Ilmastoviisaudella tarkoitetaan älykkäitä ja taloudellisesti kestäviä ratkaisuja, joilla pyritään vähentämään kasvihuonekaasupäästöjä sekä edistämään vähähiilisen ja ekologisen yhteiskunnan kehittämistä.

Fossiilista polttoaineista irtautumiseksi tarvitaan pitkäjänteistä energiajärjestelmän muutosta. Kansallisen energia- ja ilmastostrategian tavoitteena on, että uusiutuvan energian osuus Suomen energiankulutuksesta vuonna 2020 olisi 38 prosenttia,

mikä tarkoittaa 9,5 prosenttiyksikön kasvua vuoden 2005 tasosta vuoteen 2020 mennessä. Uudenmaan hiilijalanjäljen pienentämiseksi keskeisiä tavoitteita ovat hiilivoimaloiden sulkeminen ja uusiutuvan sekä hajautetun energian osuuden lisääminen energiantuotannosta. Uudellamaalla on edellytyksiä mm. lisätä aurinkoenergian käyttöä ja tuottaa sekä aurinkosähköä että -lämpöä, jota voidaan hyödyntää sekä kaukolämmöntuotannossa, että hajautetussa tuotannossa. Kaukolämpöalalla seurataan myös mielenkiinnolla syvältä maankuoresta saatavan geotermisen lämmöntuotannon mahdollisuuksia. Uusien innovaatioiden ja kokeilujen edistäminen energian varastoinnissa ja kulutuksen tasaamisessa on myös tärkeää. Myös tuulivoiman ja bioenergian tuotannolle on Uudellamaalla hyvät edellytykset. Loviisan ydinvoimalan käyttö lupa päättyy 2027 ja 2030. Keskustelu ydinvoimalan kohtalosta on aloitettava ohjelmakauden aikana.

Uudellamaalla tehtävät ratkaisut vaikuttavat merkittävästi koko Suomen päästöihin. Maankäytön ja liikennejärjestelmien suunnittelun ja kaavoituksen avulla voidaan luoda edellytykset vähähiiliselle ja kestävästi rakennetulle ympäristölle. Uudenmaan erityispiirteet – suuri väestöpohja ja pääkaupunkiseudun korkea asukastiheys, yliopistot ja tutkimuslaitokset, monipuolinen yritystoiminta sekä tiheä liikenneverkko ja alueen vahvat ilmastotyön edelläkävijät kunnissa ja yrityksissä – mahdollistavat ilmastomuutoksen torjunnassa tehokkaat ja innovatiiviset toimenpiteet.

Tärkeimmät päästöjen vähentämistä koskevat ratkaisut liittyvät kaupunkiseutujen yhdyskuntarakenteeseen ja toimivuuteen. Eheä yhdyskuntarakenne on yksi kestävästä yhdyskuntarakenteen toteuttamismuodoista. Tällä tarkoitetaan sitä, että työpaikat, asunnot ja palvelut ovat lähellä toisiaan ja toiminnallisesti verkottuneita. Yhdyskuntarakennetta tulee eheyttää täydennysrakentamalla ja hyödyntämällä olemassa olevaa rakennuskantaa ja infrastruktuuria. Puurakentamisesta on kehittymässä imago- ja vetovoimatekijä, jolla on parhaimmillaan positiivista vaikutusta asumisviihtyvyyteen, energiatehokkuuteen, rakennusten pitkäikäisyyteen, elinkaarikestävyyteen, resurssitehokkuuteen ja hyvinvointi- ja terveyskysymyksiin. Puu- ja viherrakentamisen integrointi voidaan toteuttaa niin, että asutuskeskuksiin syntyy vetovoimaisia, toimivia ja ympäristötehokkaista kortteleita sekä julkisten palvelukeskusten ja jopa liike- ja toimistorakennusten

kokonaisuuksia. Uudellamaalla on mahdollisuus toimia suunnannäyttäjänä modernissa puurakentamisessa sekä Suomessa että Euroopassa. Eheyttämällä yhdyskuntarakennetta taajamista voi tulla eläviä ja yhteisöllisiä, mikä palvelee myös ympäröivää maaseutua.

Liikenteessä kuluu noin 20 prosenttia Suomessa käytetystä energiasta ja sen osuus on ollut kasvussa viime vuosina. Liikenteen kasvihuonekaasupäästöt pitää puolittaa vuoden 2005 tilanteesta vuoteen 2030 mennessä. Päästövähennystoimenpiteet kohdistetaan erityisesti tieliikenteeseen, jossa vähennyspotentiaali on suurin. Yhdyskuntarakenteen eheyttäminen kannustaa ihmisiä liikkumaan joukkoliikenteellä, jalan tai pyörällä. Liikennejärjestelmä vaatii kehittämistä, jotta joukkoliikenne, linja-autoliikenne että etenkin raideliikenne olisivat sujuvia. Henkilöautoliikenteen kasvu vie kuitenkin osan energiatehokkuuden paranemisesta saatavista hyödyistä ja siksi etenkin kaupunkiseuduilla henkilöautoliikennettä pitää korvata muilla kulkumuodoilla. Vähäpäästöisten ajoneuvojen, kuten sähkö ja hybridautojen, sekä biopolttoaineiden yleistyessä liikenteestä aiheutuvia päästöjä saadaan vähennettyä. Voitaisiinko vähäpäästöisten ajoneuvojen määrää saada kasvuun suosimalla niitä pysäköinnissä ja joukkoliikennekaistojen käyttäjinä sekä edistämällä sähkön lataus- ja jakeluverkon rakentamista? Suomen lainsäädäntö tarjoaa kansainvälisesti poikkeuksellisia mahdollisuuksia uusien liikkumistapojen kehittämiseksi, sillä Suomessa lupia voidaan myöntää myös autoille, joissa ohjaaja ei istu kuljettajan paikalla. Jo testikäytössä

olevien autonomisten robottibussien tarkoituksena on täydentää julkisen liikenteen syöttöliikennettä ja tehostaa olemassa olevaa matkaketjua myös syrjäisillä alueilla.

Elinkeinoelämälle ja kuljetussektorille on siirrettävä myös vastuuta päästötavoitteiden saavuttamiseksi. Porvoon Nesteen jalostamo on merkittävä päästöjen lähde Uudellamaalla. Toisaalta se keskittyy tuotannossaan korkealaatuisiin ja puhtaampiin liikenteen polttoaineisiin, kuten esimerkiksi biodieseliin. Lisäksi se on merkittävä työllistäjä Itäisellä Uudellamaalla ja jalostamossa on tutkimustoimintaan keskittyvä teknologiakeskus. Suomen kansainvälisten yhteyksien energiatehokkuutta on parannettava merkittävästi, koska vaihtoehtoisia kulkutapoja on Suomen syrjäisen sijainnin vuoksi vaikea kehittää. Tärkein kuljetusmuoto Suomessa on maantieliikenne. Sen energiatehokkuutta on parannettava, jotta päästövähennystavoitteisiin päästään. Pitkiä kotimaan runkokuljetuksia tulisi siirtää kumipyöriltä raiteille yhdistelemällä niitä intermodaalitermiinaaleissa. Pitäisikö tämän lisäksi tavaraliikenteen kuljetuksille säätää voimakkaammin vähäpäästöistä liikennettä tukevat määräykset?

Ihmisten vastuulliset valinnat, joissa otetaan huomioon tuotteen ja toiminnan koko elinkaari säästävät ympäristöä ja vähentävät kulutusta. Kiertotalous ja resurssiviisaus tarjoavat vähäpäästöisiä työkaluja yrityksille. Julkisilla hankinnoilla edistetään ja tuetaan vastuullisia valintoja sekä tuotteiden ja palveluiden kehittymistä. Tekemällä vastuullisia valintoja julkinen sektori ja yritykset voivat löytää ja kehittää vähäpäästöisiä ratkaisuja, joilla voi olla kysyntää globaaleilla markkinoilla. Julkisen sektorin tuella voidaan tehdä kokeiluja liittyen esimerkiksi ruokahävikin pienentämiseen, asumisen älykkyyden kehittämiseen, rakennusten energiatehokkuuteen sekä järkevään ja sujuvaan liikkumiseen.

Toimenpiteet

1. Edistetään vähäpäästöisen ja uusiutuvan energian tuotantoa huomioiden erityisesti kestävän bioenergian ja hukkalämpöpotentiaalin.
2. Toteutetaan käynnissä olevan aurinkoenergieselvityksen tuottamia toimenpiteitä.
3. Toteutetaan Hiilineutraali Uusimaa 2050 -tiekartan toimenpiteitä.
4. Maakuntakaavalla, kuntien kaavoituksella sekä valtion, aluehallinnon ja kuntien liikennepoliittisilla ratkaisuilla edistetään joukkoliikenteen sekä muiden kestävien kulkumuotojen käyttämättöisyyksiä tiivistämällä yhdyskuntarakennetta ja kehittämällä etenkin vahvaan raidejoukkoliikenteeseen tukeutuvia taajamia.
5. Edistetään uusiutuvaa energiaa hyödyntävän ja vähäpäästöisen ajoneuvoteknologian käyttöönottoa.
6. Tuetaan uusiutuvien polttoaineiden käyttöä, sähköautojen latauspisteiden rakentamista sekä yritysten ja julkisen sektorin kestäviä valintoja hankinnoissa.
7. Asuntotuotannon monipuolistamiseksi sekä kohtuuhintaisten asumismahdollisuuksien lisäämiseksi kunnat tarjoavat rakennuttajille ja rakentajille mahdollisuuksia kokeilla uusia konsepteja, jotka tähtäävät myös hiilineutraalisuustavoitteeseen. Uusia konsepteja pitää arvioida systemaattisesti.
8. Tunnistetaan olemassa olevan rakennuskannan

ja arvokkaan rakennusperinnön potentiaali rakentamisen CO₂-päästöjen vähentämisessä ja kannustetaan korjausrakentamiseen kestävin menetelmin.

9. Suunnataan julkisia hankintoja vastuullisiin valintoihin. Ne toimivat edelläkävijöinä luomalla markkinoita yritysten vastuullisille palveluille ja tuotteille.
10. Tuetaan ympäristötietoisuutta ja -vastuullisuutta edistäviä uusmaalaisia aloitteita, varhaiskasvatuksesta lähtien.
11. Tuetaan kuntien, tutkimus- ja kehittämislaitosten sekä yritysten yhteistyötä asumisalueiden sekä liiketilojen ja työympäristöjen kehittämiseksi moderneiksi ja toimiviksi kokonaisuuksiksi kestävän kehityksen hengessä.

10.

Kestävä ja turvallinen Uusimaa

Kestävä ja turvallinen Uusimaa on maakunta, jossa varaudutaan sään ääri-ilmiöihin ja tulviin, huolehditaan vesi- ja ruokahuollosta sekä pohjavesistä ja kiinnitetään huomiota kyberturvallisuusriskeihin.

Sään ääri-ilmiöt ja sen heijastusvaikutukset (esim. sähkökatkokset) voivat pahimmillaan vaikuttaa laajasti uusmaalaisen elämään. Ilmaston muuttuessa talvet ovat aiempaa lämpimämpiä ja

sateisempia. Lumen kertyminen vähenee ja aiemmin harvinaiset talvitulvat lisääntyvät. Kesäkuukausina rankkasateet voivat yleistyä. Se tuo hulevesien aiheuttaman tulvariskin myös talvisin, jota tiivistyvä yhdyskuntarakenne voi pahentaa. Ilmastonmuutoksesta johtuva merenpinnan nousu lisää meritulvariskiä huomattavasti nykytilanteeseen verrattuna. Uusmaalaiset kunnat, erityisesti Helsinki, ovat panostaneet jo pitkään tulvasuojeluun ja tulvien torjuntaan. Tulvadirektiiviin pohjautuen Helsingin ja Espoon sekä Loviisan rannikkoalueet on nimetty merkittäviksi tulvariskialueiksi ja niille on laadittu tulvariskien hallinnan suunnitelmat.

Vesihuolto on välttämätön palvelu, jonka oletetaan toimivan aina. Uudellamaalla se on tällä hetkellä hyvällä tasolla. Vedenjakelu ja viemäröinti ovat edellytys toimivalle ja turvalliselle yhdyskunnalle. Toimintavarmuutta on parannettu rakentamalla varmennettuja yhteyksiä ja varajärjestelmiä kriittisiin kohteisiin. Häiriötilanteen varalle useimmilla kunnilla on yksi tai useampi yhdysvesijohto naapurikuntiin. Vähäinen sade pienentää pohjavesivarastoja ja hankaloittaa vedenhankintaa ja vesihuoltoa. Pohjavesien turvaaminen juomavesilähteenä on ensiarvoisen tärkeää. Uudenmaan pohjavesialueet ovat maamme kuormittuneimpia, koska monet suuret taajamat sijoittuvat pohjavesialueille. Kaikki pohjavesialueet eivät ole vesipuitedirektiivin edellyttämässä hyvässä tilassa. Muuttoliike aiheuttaa pohjavesialueiden maankäytölle suuria paineita. Pohjavesialueiden hyvän tilan saavuttaminen saattaa vaatia alueiden kunnostus- ja puhdistustoimenpiteitä. Näiden toimenpiteiden ja maankäytön suunnittelun lähtökohdaksi on pohjavesialueiden maaperä- ja pohjavesiolosuhteista hankittava tarkempia tietoja. Lisäksi tarvitaan tietoa erilaisten toimintojen ja maankäyttömuotojen aiheuttamista pohjavesiriskeistä, niiden poistamisesta ja ennaltaehkäisystä.

Ruokajärjestämisen keskeisiksi haasteiksi on arvioitu mm. alkutuotannon kannattavuuden turvaaminen ja tuotannon monipuolistaminen, ympäristökestävyys ja kiertotalouden kehittyminen. Elintarviketeollisuuden kilpailukyvyyn parantaminen ja viennin kehittäminen sekä korkean elintarviketurvallisuuden ylläpitäminen ovat niin ikään tärkeitä. Viennin edistäminen vaatii korkeatasoista koulutusta ja neuvontaa, jonka lisäksi jalostusasteen nostaminen, uudet elintarvikeinnovaatiot ja kohdemarkkinoille räätälöidyt erikoistuotteet ovat avainasemassa. Lisäksi ruokahävikki heikentää ruokajärjestelmän resurssitehokkuutta ja

kannattavuutta, kuormittaa ympäristöä ja on sosiaalisesti kestäväntöntä. Ilmastonmuutos tulee vaikuttamaan myös ruuan tuotantoon. Vaikutuksina voivat olla esimerkiksi kasvintuhoojien riskin kasvaminen sekä uusien tuholaislajien, kasvitautien ja rikkakasvilajien leviäminen Suomeen. Toisaalta uudenlaiset tuotantotavat kuten vertikaaliviljelmät kasvihuoneisiin, seinärakenteisiin tai vastaaviin tiloihin voivat yleistyä Suomessa. Esimerkiksi kasvihuoneessa tapahtuva vertikaaliviljely säästää viljelypinta-alaa ja energiaa. Siinä nähdään potentiaalia puhtaan lähiruuan tuottamiseen esimerkiksi kaupungissa.

Tulevaisuudessa Uudellamaalla on varauduttava myös bittimaailman uuhkiin. Useat yhteiskunnan kriittiset toiminnot kuten esimerkiksi rahaliikenne, sähkönjakelujärjestelmä, energiantuotanto ja lennonjohto ovat riippuvaisia tietojärjestelmien ja verkkojen toimivuudesta. Kyberturvallisuudessa ehkäistään ja torjutaan sähköisten ja verkotettujen järjestelmien häiriöitä. Kyberuhkien merkittävimmät trendit ovat olleet kiristyshaittaohjelmien kasvu, tietoverkkojen haavoittuvuuksien hyödyntäminen, laitteistoihin kohdistuvat uhat sekä liiketoiminnan tuhoamiseen tai henkilö tietojen varastamiseen tähtäävät hyökkäykset. Myös huijaukset ja tietojen kalastelut, palvelunestohyökkäykset sekä kohdistetut hyökkäykset ovat edelleen ajankohtaisia uhkia. Terveystoimiala, valmistus ja tuotanto, pankki- ja rahoitustoimiala, julkishallinto sekä liikenne ja kuljetus ovat sellaisia kohteita, joihin on kohdistunut eniten kyberhyökkäyksiä. Esineiden internetin kasvun myötä kyberhyökkäysten mahdollisuus kasvaa ja tulevaisuudessa nähdään todennäköisesti yhä kehittyneempiä kyberhyökkäyksiä.

Suomella on pienenä, osaavana ja yhteistyökykyisenä maana erinomaiset edellytykset nousta kyberturvallisuuden kärkimaaksi. Meillä on vahva osaamisperusta sekä pitkät perinteet tiivistä ja luottamuksellisesta yksityisen ja julkisen sektorin yhteistyöstä sekä hallinnon alojen välisestä yhteistyöstä. Suomalaiset korkeakoulut sekä tutkimuslaitokset, kuten Aalto-yliopisto, Jyväskylän yliopisto, Oulun yliopisto, Tampereen teknillinen yliopisto ja VTT ovat verkottuneet laajasti eurooppalaiseen kyberturvallisuusosaamiseen. Suomalaisissa yrityksissä ja tutkimusyksiköissä on kyber- ja tietoturvalisuuden huippukyvykkyyttä, mutta osaaminen on pirstaleista. On kehitettävä lisää ratkaisuja, joilla edistetään suomalaisten yritysten kyberturvallisuutta, liiketoimintamahdollisuuksia sekä viranomaisten,

tutkimusyksiköiden ja yritysten välistä yhteistyötä. Uusimaa voisi toimia yhteistyön veturina, tavoitteena kansainvälisesti tunnustettu kyberturvallisuuden osaamisen ja liiketoiminnan edelläkävijyys.

Toimenpiteet

1. Uuden rakennuskannan ja yhteiskunnan tärkeän infrastruktuurin toteuttamisessa otetaan jatkossakin huomioon riittävät tulvakorkeudet sekä parannetaan tietämystä ja varautumista tulvariskeihin.
2. Varmistetaan vedenjakelu ja viemärointi lisäämällä suunnitelmallisesti verkostojen saneeraus- ja kunnossapitotöitä kestäväälle tasolle. Rakennetaan ja pidetään toimintavalmiina vesihuollon varajärjestelmät ja yhdyslinjat sekä varavedenottamat häiriötilanteiden varalta.
3. Ohjataan nykyistä enemmän rahoitusta pohjavesialueiden rakenteen, pohjavesiolosuhteiden ja vedenhankintamahdollisuuksien selvittämiseen.
4. Innostetaan ja rahoitetaan maakunnan toimijoita pohjavesialueiden suojelusuunnitelmien sekä kunnostus- ja puhdistustoimenpiteiden laatimiseen pohjavesialueiden hyvän tilan saavuttamiseksi ja säilyttämiseksi.
5. Edistetään elintarvikealan fyysisten investointien lisäksi tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoimintaa, kuten uudenlaisiin toimintatavat, teknologiaosaaminen, digitalisaatio, tuotekehitys, kaupallinen testaaminen ja brändiosaaminen.
6. Tuetaan ruokajärjestelmän kiertotalouden sekä energia- ja materiaalitehokkuuden parantamista ja ruokahävikin minimointi sekä lisätään urbaania ruoantuotantoa (plant factories).
7. Vahvistetaan koulutuksen, tutkimuksen ja elinkeinoelämän roolia kyberturvallisuuden ylläpitäjänä ja kehittäjänä
8. Edistetään kyberturvallisuutta ja siitä kumpuavia liiketoimintamahdollisuuksia sekä viranomaisten ja yritysten välistä yhteistyötä.

11.

Elämyksiä ja huolenpitoa luonnosta

Uudenmaan luonto on mosaiikkimaista metsäalueiden, viljelysmaiden ja taajamien vuorottelua, johon tuovat vaihtelua jokilaaksot ja vesistöt. Pääkaupunkiseutua ympäröi monipuolinen metsäinen vyöhyke, jonka arvoa lisäävät vesistöt ja merenranta saaristoinen. Tästä kokonaisuudesta huolehtiminen on luonnon monimuotoisuuden kannalta erittäin tärkeää ja samalla se mahdollistaa luonnossa virkistytymisen. Se tarjoaa virkistystoimintojen lisäksi matkailuun, energian- ja ruoantuotantoon, yritystoimintaan sekä ilmastokestävyteen liittyviä mahdollisuuksia.

Monipuolinen luonto ja hyvin hoidetut sekä laajat viheralueet ovat pitkän aikavälin voimavara ja vetovoimatekijä. Viheralueiden toiminta hiilinieluinä hidastaa ilmastonmuutosta ja viheralueet auttavat yhteiskuntaa sopeutumaan muutoksiin. Viheralueiden ja kasvillisuuden, erityisesti puiden merkitys rakennetun ympäristön laadun parantajana on suuri, joka on huomioitava jo suunnitteluvaiheessa. Kasvillisuuden tarkoituksenmukainen käyttö taajamassa tarjoaa ympäristöhyötyjä, kuten melunvaimennus, pölynsidonta, varjostus ja hulevesien hallinta. Vihreällä lähiympäristöllä on myös suuri merkitys

asukkaiden hyvinvointiin ja fyysiseen terveyteen. Viheralueet vahvistavat Uudenmaan houkuttelevuutta uusille asukkaille, yrityksille ja matkailijoille.

Matkailun aluerakenne 2050 -selvityksessä todetaan, että tulevaisuuden matkailuvaltteina ovat muun muassa luonto- ja elämysmatkat. Uudenmaan palvelukirjoon kuuluvat esimerkiksi erilaiset luonto-, saaristo-, kulttuuriympäristö- ja rannikkomatkalukohteet. Lisäksi kaupunki- ja kulttuurikohteet tarjoavat paljon koettavaa ja elämyksiä. Ruokamatkailun potentiaali on Uudellamaalla vielä osittain hyödyntämättä, vaikka meillä olisi kaikki edellytykset vahvistaa alueen vetovoimaa tällä osa-alueella. Erämatkailuun on tarjolla alueita, kuten kansallispuistot Nuuksio ja Sipoonkorpi. Jotta luontomatkailu olisi kestävä ja pystyisi vastaamaan sen kasvuun, on erityisen tärkeää huolehtia luonnosta kokonaisvaltaisesti ja turvata sen monimuotoisuus.

Toimenpiteet:

1. Edistetään luonnon arvojen ja luonnon tuottamien hyötyjen tunnistamista ja vahvistetaan niitä maakunnan toimijoiden yhteistyöllä.
2. Ohjataan rahoitusta toimenpiteisiin, joilla luonnon monimuotoisuuden köyhtyminen pysäytetään.
3. Pääkaupunkiseutua ympäröivästä metsäisestä vyöhykkeestä sekä saaristosta muodostetaan asukkaita, matkailijoita ja yrittäjiä palveleva kokonaisuus, joka tunnetaan ja jonka käyttö on kestävä.
4. Vesistöjen ja Itämeren tilaa parannetaan osana monimuotoista luontoa, mm. ohjaamalla rahoitusta vesistökuunnostusten toteuttamiseen ja vesiensuojeluun.

12.

Helposti liikkeelle, varmasti perille

Liikenteen toimivuus ja sujuvuus ovat Uudenmaan kasvun ja elinvoimaisuuden kannalta erittäin tärkeitä asioita. Liikennejärjestelmän kehittämistarpeita määrittelevät Uudenmaan kasvu ja aluerakenteen kehitys. Osa kehittämistarpeista ratkaistaan monipuolisilla ja mahdollisuuksien mukaan ympäristöystävällisen keinovalikoiman avulla: parantamalla liikennepalveluita, raideliikennettä, joukkoliikennettä

ja liikenteen hallintaa sekä olemassa olevien väylien kapasiteetin maksimaalisella hyödyntämisellä. Raideliikennettä suositetaan silloin kun se on mahdollista, koska se tukee tavoitetta luoda Uudellemaalle kasvua ympäristöystävällisesti.

Aluerakenteen ja liikennepalveluiden kehityksen lisäksi Uudellemaalle tarvitaan kansainvälisistä tai valtakunnallisista tarpeista lähteviä investointeja, jotka tuovat Uudellemaalle elinvoimaa ja kasvua. Isompia ratahankkeita ovat pääradan lisäraiteiden sekä Espoon kaupunkiradan rakentaminen. Tärkeitä liikenneverkko-hankkeita ovat myös Helsingin aseman kuormitusta keventävä Pesararata, lentoaseman valtakunnalliseen rataverkkoon kytkevä nk. Lentorata, Helsingin ja Turun työssäkäyntialueet yhdistävä ESA-rata. Valtatien 25 parantaminen ja Hanko–Hyvinkää-radan sähköistäminen parantaisivat varsinkin Länsi-Uudenmaan logistista sijaintia ja liikenneyhteyksiä. Lisäksi Lohjalta ja Porvoosta pääkaupunkiseudulle suuntautuva joukkoliikenne kaipaa tehostamista. Länsimetro ja Raide-Jokeri tulevat parantamaan pääkaupunkiseudun sisäistä liikennettä. Helsingin yleiskaava mahdollistaa lainvoiman saatuaan kaupungin sisääntuloväylien muuttamisen ns. kaupunkibulevardeiksi, joka tarkoittaa nopean raitiotieyhteyden toteuttamista, mutta samalla tien kapasiteetin alenemista.

Helsingin ja Tallinnan kaksoiskaupunkikehitys on hyvällä alulla oleva kansainvälinen menestystarina. Helsingin ja Tallinnan välinen rautatietunneli on kaksoiskaupunkikehitykseen sisältyvä pitkän tähtäimen visio. Tallinnasta Berliiniin suunniteltu Rail Baltica yhdistää Uudenmaan rautateitse Baltiaan ja Keski-Eurooppaan. Rail Baltican, Tallinna-tunnelin ja lentoradan toteutuessa suomalainen sekä aasialainen turisti ja liikemies voivat matkustaa Helsinki-Vantaan lentokentältä suoralla junayhteydellä aina Berliiniin asti.

Liikenteen kannalta hiilineutraaliustavoite on haastava. Myös EU:n taakanjaossa merkittävin päästövähennyspotentiaali on liikennesektorilla ja erityisesti tieliikenteellä. Kaupunkiseudut ovat avainasemassa ilmastotavoitteiden saavuttamisessa. Helsingin seudulla on suuri merkitys Uudenmaan hiilineutraaliuden kannalta. Tärkeimmät päästöjen vähentämistä koskevat ratkaisut liittyvät kaupunkiseutujen yhdyskuntarakenteeseen ja toimivuuteen. Helsingin seudun MAL2019-työn yhteydessä on arvioitu, millä yhdyskuntarakenteen kehittämis- ja liikennepoliittisilla toimenpiteillä (Muun muassa

liikenteen hinnoittelu; esim. tietullit, pysäköintimaksut, muutokset kulkumuotojakautumassa, sähköautot, panostukset joukkoliikenneinfraan) päästötavoitteiden saavuttaminen Helsingin seudulla voisi olla mahdollista. Päästötavoitteiden toteutuminen edellyttää useiden toimenpiteiden yhdistelyä. Myös elinkeinoelämälle ja kuljetussektorille olisi siirrettävä vastuuta päästötavoitteiden saavuttamiseksi.

Helsingin seudun joukkoliikennettä pitää entisestään parantaa, sujuvoittaa ja nopeuttaa jotta mahdollisimman moni ihminen valitsisi sen kulkutavakseen. Sen osalta onkin menossa iso murros mm. rahoituksen ja hinnoittelun suhteen. Paikalliseen liikkumiseen on avautunut myös uusia mahdollisuuksia. Kävelyn ja erityisesti pyöräilyn lisääntyminen näkyy jo katukuvassa. Lisäksi eri kulkutapoja yhdistelevät liikkumisen palvelut kehittyvät ja autojen sekä pyörien yhteiskäyttö lisääntyvät. Lippujärjestelmien yhteensopivuus ja pienten matkustajavirtojen kuljettaminen keskusten ulkopuolella ovat avainasemassa kestävien matkaketjujen luomisessa. Osaltaan liikkumisen palvelut voivat olla apuna ns. viimeisen kilometrin ongelman ratkaisemisessa myös haja-asutusalueella.

Elinkeinoelämällä ja kuljetussektorilla on myös iso vastuu päästötavoitteiden saavuttamisessa. Kuljetuksista ylivoimaisesti suurin osa tapahtuu tieverkolla. Esimerkiksi satamayhteydet, lentoasema-, teollisuus- ja logistiikka-alueiden yhteydet on pidettävä toimivina ja suhteutettuna kuljetustarpeisiin. Hyvät yhteydet tehostavat kuljetuksia, vähentävät ruuhkista aiheutuvia päästöjä ja mahdollistavat kuljetuskapasiteetin tehokkaan käytön. Verkkokaupan kasvu lisää ovelta ovelle kuljetuksia. Liikennejärjestelmän toimivuuden varmistaminen on Suomen logistiikan kustannustehokkuuden ja elinkeinoelämän kilpailukyvyyn kannalta olennaisen tärkeää. Logistiikassa tehokkuus ja ekologisuus kulkevat käsi kädessä. Toimivuus edellyttää myös häiriötilanteisiin varautumista.

Toimenpiteet:

1. Maankäytön ja liikennejärjestelmien kehittämisessä pyritään liikkumistarpeen vähentämiseen ja kestävien kulkutapojen: kävelyn, pyöräilyn, joukkoliikenteen sekä ajoneuvojen yhteiskäytön edistämiseen.
2. Kulkutapoja yhdistelevien palveluiden (MaaS) kehitystä tuetaan ja pilotoidaan osana joukkoliikennejärjestelmää.
3. Logististen yhteyksien toimivuutta parannetaan tie- ja katuverkolla liikennejärjestelmää kehitettäessä. Esimerkiksi raskaan liikenteen taukopaikkojen järjestelyillä voidaan vaikuttaa satamaliikenteen sujuvuuteen.
4. Uudenmaan liikenneverkkoja kehitetään niin, että tuetaan maakunnan tärkeiden keskusten elinvoimaisuutta ja mahdollistetaan pääkaupunkiseudun tiivistyminen.
5. Mahdollistetaan energiatehokas ja sujuva logistiikka alueella. Edistetään rautatiekuljetusten osuuden kasvua pitkissä kuljetuksissa ja vähäpäästöisten ajoneuvojen käyttöä jakeluliikenteessä. Edistetään energiatehokkuutta parantavia kuljetusten hyötykuormaa kasvattavia kokeiluja.
6. Kansalliset liikenne-infra hankkeet
7. Tuetaan Helsinki–Tallinna-kaksoiskaupunkikehitystä, tunnelin toteutumista ja älykkäitä liikenne- ja ratkaisuja.
8. Edistetään Rail Baltica -junayhteyttä ja Suomen kiinnittymistä manner-Euroopan liikenneverkostoon.

SEURANTA JA MITTAAMINEN

Uudenmaan liitto ylläpitää tietopankkia (www.uudenmaanliitto.fi/tietopankki), johon kerätään ja jossa jalostetaan saatavissa olevia tuoreimpia tietoja maakunnan kehitystä kuvaavista tekijöistä, kuten väestönkasvu ja -rakenne, talouden kehitys sekä työmarkkinoiden toimivuus.

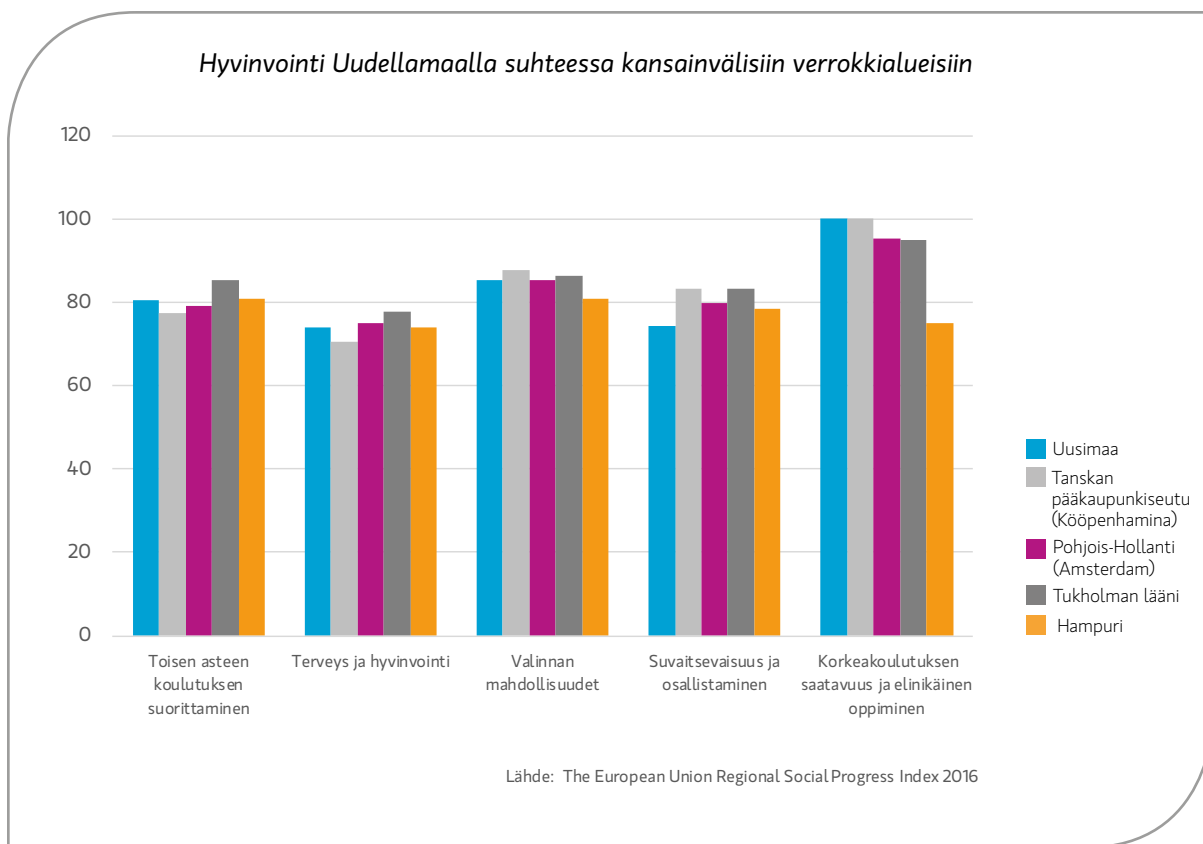
Uusimaa-ohjelma 2.0 tavoitteiden toteutumisen seurantaan varten on haettu kansainvälisesti vertailtavia, selkeitä ja helposti ymmärrettäviä mittareita. Valtavasta tarjonnasta on valittu muutama tavoitteiden toteuttamiseen kannustava indikaattori.

Hyvinvoiva ja osaava ihminen -painopisteen tavoitteiden mittareiksi valittiin Euroopan alueiden sosiaalisen kehityksen indeksin (SPI) indikaattoreista viisi:

- Korkeakoulutuksen saatavuus ja elinikäinen oppiminen
- Toisen asteen koulutuksen suorittaminen
- Valinnan mahdollisuudet
- Suvaitsevaisuus ja osallistuminen
- Terveys ja hyvinvointi

SPI, Euroopan sosiaalisen kehityksen indikaattori (European Social Progress Index) on EU-komission Social Progress Imperative säätiön kanssa laatima vertailu EU:n 275 keskikokoisen tilastoalueen⁷ sosiaalisesta kehityksestä. SPI on kehitetty käytettäväksi BKT:n rinnalle. Indeksi kytkeytyy vuonna 2015 YK:n yleiskokouksen hyväksymiin kestävän kehityksen 17 tavoitteeseen⁸, jotka muodostavat laajasti hyväksytyyn pohjan kansainväliselle vertailulle. Tavoitteet kohdistuvat ympäristöön, ihmiseen ja talouteen.

Kuva 9: Ihminen-painopisteen mitattavat ilmiöt verrokkialueilla vuonna 2016.

7 EU:n tilastoalue tarkoittaa tässä yhteydessä NUTS 2 -alueita. NUTS -alueluokitusta käytetään Euroopan unionin tilastoviraston Eurostatin lähettävissä tilastoissa. NUTS 2 -taso vastaa kansallista suuraluejakoa.

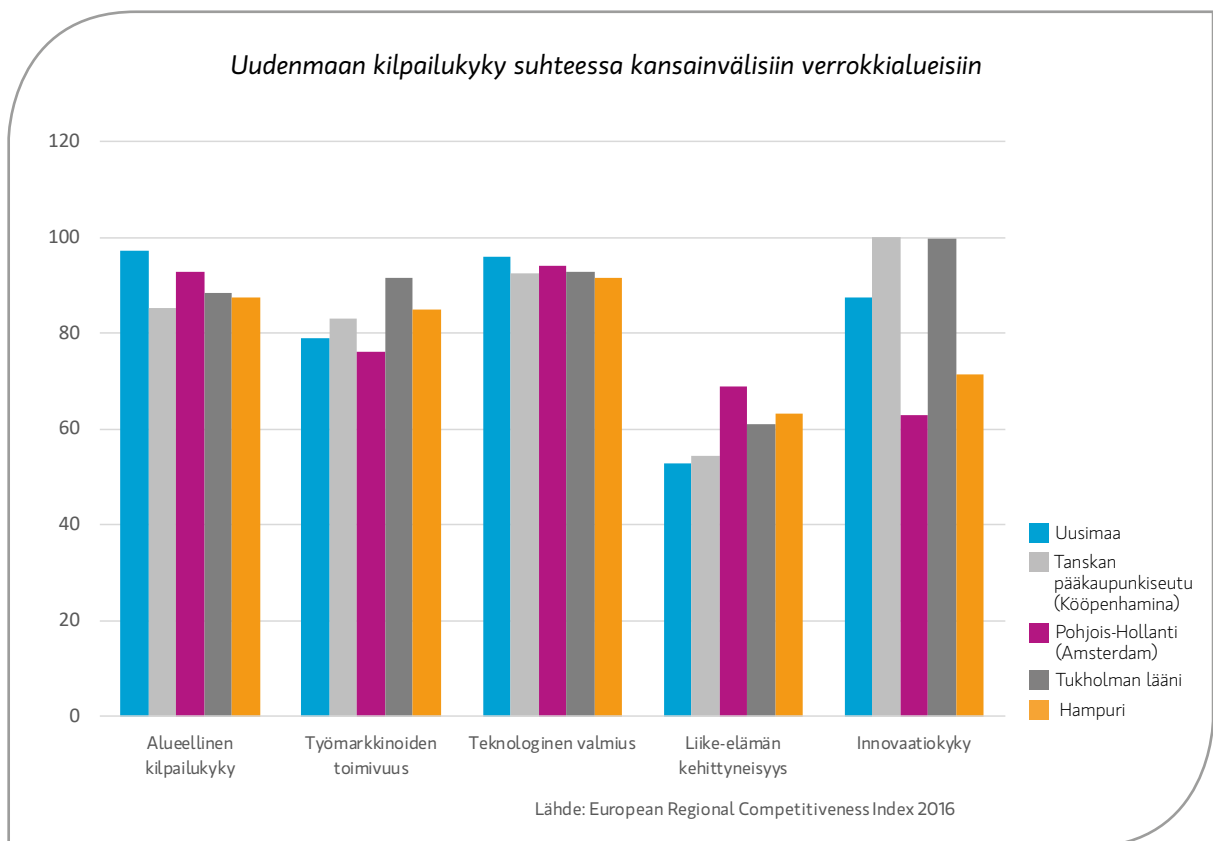
8 YK:n estävän kehityksen tavoitteet - Agenda 2030 tavoitteet ovat 1. Ei köyhyyttä, 2. Ei nälkää, 3. Terveyttä ja hyvinvointia, 4. Hyvä koulutus, 5. Sukupuolten tasa-arvo, 6. Puhdas vesi ja sanitaatio, 7. Edullista ja puhdasta energiaa, 8. Ihmisarvoista työtä ja talouskasvua, 9. Kestävää teollisuutta, innovaatioita ja infrastruktuureja, 10. Eriarvoisuuden vähentäminen, 11. Kestävät kaupungit ja yhteisöt, 12. Vastuullista kuluttamista, 13. Ilmastotekoja, 14. Vedenalainen elämä, 15. Maanpäällinen elämä, 16. Rauhaa ja oikeudenmukaisuutta 17. Yhteistyö ja kumppanuus.

Menestyvä ja vastuullinen bisnes -painopisteen tavoitteiden toteutumista seurataan neljällä indikaattorilla Euroopan alueiden kilpailukykyindeksistä (RCI):

- Teknologinen valmius
- Liike-elämän kehittyneisyys
- Innovaatiokyky
- Alueellinen kilpailukyky

RCI, Euroopan alueiden kilpailukykyindeksi (Regional Competitiveness Index) on Euroopan komission laatima vertailu noin 270 EU:n keskikokoisen tilastoalueen alueellisesta kilpailukykyvyydestä.

Uusimaa ohjelman mittareiksi Ihminen ja Bisnes painopisteisiin on SPL:stä ja RCI:stä valittu tavoitteiden seurannan kannalta kuvaavat indikaattorit, joilla voidaan verrata maakunnan kehitystä muihin eurooppalaisiin keskikokoisiin metropoleihin, joilla on samankaltaiset resurssit ja haasteet.

Kuva 10: Bisnes-painopisteen mitattavat ilmiöt verrokkialueilla vuonna 2016.

Ilmastoviisas ja monimuotoinen maakunta -painopisteen tavoitteita seurataan puolestaan viidellä pelkästään maakunnan omaa kehitystä kuvaavalla indikaattorilla.

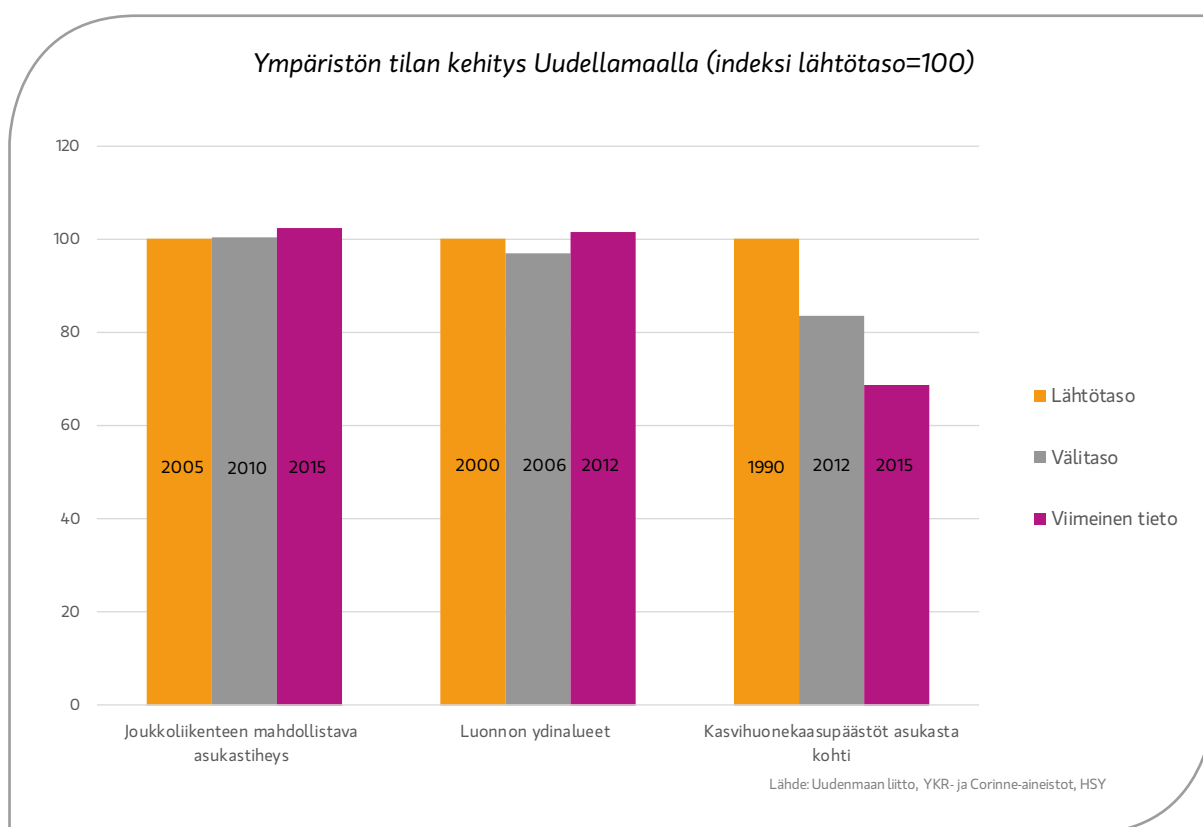
- Uudenmaan kasvihuonekaasupäästöt
- Joukkoliikenteen mahdollistava asukastiheys
- Luonnon ydinalueet
- Pinta- ja pohjavesien tila

Kasvihuonekaasupäästöistä ei vielä toistaiseksi ole saatavissa kansainvälistä vertailutietoa, joka olisi yhtä luotettavaa kuin SYKE:n ja HSY:n tuottamat laskennat. Uudenmaan kasvihuonekaasupäästöistä on tähän mennessä käytettävissä laskennat vuosilta 1990, 2012 ja 2015

Joukkoliikenteen mahdollistava asukastiheys ja luonnon ydinalueet ovat Seutukeke (Kestävät kaupunkiseudut, Kriteereitä ja mittareita suunnitellun työväliseksi) -hankkeessa kehitettyjä mittareita, jotka on laskettu Uudenmaan liitossa YKR ja CORINE aineistoista.

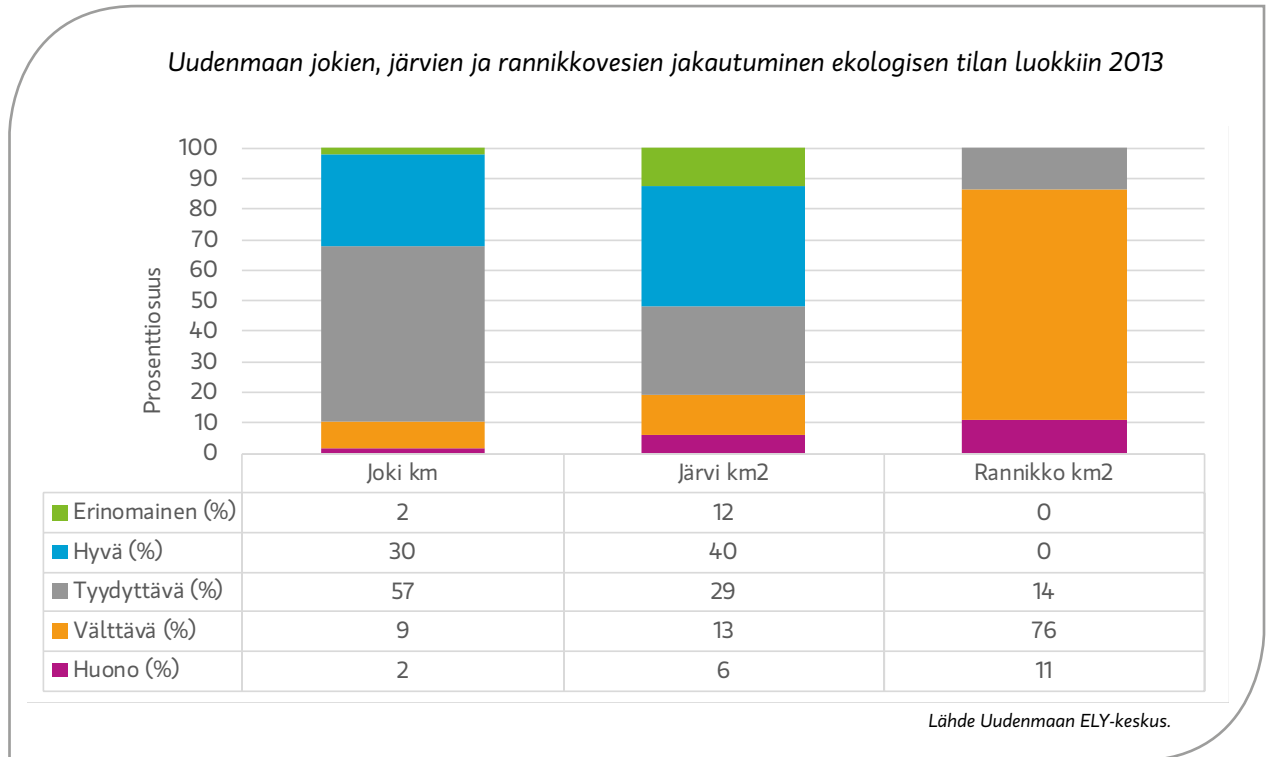
Joukkoliikenteen mahdollistava asukastiheys on vähintään 20 as/ha. Laskenta on tehty YKR aineistosta vuosilta 2005, 2010 ja 2015.

Luonnon ydinalueet ovat puolestaan sellaisia metsäalueita, joiden ytimen pinta-ala on vähintään 100 ha, kun niiden 250 m leveä reunavyöhyke on poistettu. Laskenta CORINE Land Cover aineistosta on tehty vuosilta 2000, 2006 ja 2012.

Kuva 11: Maakunta-painopisteen mitattavat ilmiöt.

Vesien tilan muutosta seurataan SYKE:n, ELY-keskusten ja LUKE:n kartoittamien Pintavesien ekologinen tila -mittarilla ja Pohjavesien tila - mittarilla. Pohjakartoitus on tehty vuonna 2013. Seuraava vesien tilaa kuvaava luokittelu valmistuu 2018–2019.

Kuva 12: Uudenmaan pintavesien tilan jakautuminen luokkiin. Maakunta painopisteen mitattavat ilmiöt.

Uudenmaan ELY-keskuksen 2014 julkaiseman selvityksen mukaan kaikkien maakunnan 350 pohjavesialueen määrällinen tila on hyvä eli vuotuinen vedenotto ei ylitä muodostuvan pohjaveden määrää. Pohjavesialueista noin 20 prosenttia on riskialueita. Näistä 22 aluetta on huonossa ja 44

hyvässä kemiallisessa tilassa. Ilman suojelutoimia hyvässä tilassa olevat riskialueet voivat pilaantua. Uudenmaan vesihuoltolaitosten jakamasta vedestä noin 20 prosenttia on pohjavettä ja tärkeimmät pohjavedenottamot sijaitsevat riskialueilla. Pääkaupunkiseudulla käytetään Päijännetunnelin vettä.

Taulukko 3: Uudenmaan pohjavesien tila vuonna 2013. Maakunta painopisteen mitattava ilmiö.

	Hyvä tila (81 %)
	Hyvä tila / Riskialue (13 %)
	Huono tila / Riskialue (6 %)

Kuvassa 13 esitetään kootusti strategiset painopisteet, niistä valitut ilmiöt joita mitataan ja mittarit

joilla mittaus toteutetaan ohjelmakauden (2018–2021) aikana.

Strateginen painopiste 2050	Mitattavat ilmiöt	Mittarit
 <p>Hyvinvoiva ja osaava ihminen</p>	Korkeakoulutuksen saata- vuus ja elinikäinen oppiminen	SPI: Access to Advanced Education
	Toisen asteen koulutuksen suorittaminen	SPI: Access to Basic Knowledge
	Valinnan mahdollisuudet	SPI: Personal Freedom and Choice
	Suvaitsevaisuus ja osallistu- minen	SPI: Tolerance and Inclusion
	Terveys ja hyvinvointi	SPI: Health and Wellness

Strateginen painopiste 2050	Mitattavat ilmiöt	Mittarit
 <p>Menestyvä ja vastuullinen bisnes</p>	Teknologinen valmius	RCI: Technological readiness
	Liike-elämän kehittyneisyys	RCI: Business sophistication
	Innovaatiokyky	RCI: Innovation
	Työmarkkinoiden toimivuus	RCI: Labor Market Efficiency
	Alueellinen kilpailukyky	RCI: European Regional Competitiveness Index

Strateginen painopiste 2050	Mitattavat ilmiöt	Mittarit
 <p>Ilmastoviisas ja monimuotoinen maakunta</p>	Kasvihuonekaasupäästöt	Kasvihuonekaasupäästöt ja niiden kehitys asukasta kohti laskettuna. Uudenmaan liiton KASVENER-laskenta.
	Joukkoliikenteen mahdollista- va asukastiheys	Osuus väestöstä, joka asuu sellaisilla alueilla, joiden asukastiheys on vähintään 20 as/ha, lasketaan YKR:stä.
	Luonnon ydinalueet	Luonnon ydinalueita ovat sellaiset metsäalueet, joiden ytimen pinta-ala on vähintään 100 ha, kun niiden 250 m leveä reunavyöhyke on poistettu. Lasketaan Corine-alueista.
	Pinta- ja pohjavesien tila	Vesien tilan muutosta seurataan SYKE:n, ELY-keskusten ja LUKE:n Pintavesien ekologinen tila -mittarilla sekä Pohjavesien tila -mittarilla.

SPI on Euroopan komission laadittama NUTS 2 -alueiden sosiaalisen kehityksen indeksi ja RCI alueiden kilpailukyky-indeksi.

Kuva 13: Mittarit ja ilmiöt, joilla strategisia painopisteitä ja ohjelmakauden (2018–2021) tavoitteita mitataan.

LÄHTÖKOHDAT

Maakunnan liitolla on vastuu maakunnan suunnittelusta ja kehittämisestä alueiden kehittämislain sekä maankäyttö- ja rakennuslain mukaisesti. Maakunnan suunnittelujärjestelmä käsittää maakuntaohjelman, -suunnitelman ja maakuntakaavan. Maakuntaohjelma vuosille 2018–2021 tehdään voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti. Maakuntavaltuusto hyväksyy ohjelman vuoden 2017 loppupuolella. Keväällä 2018 valittava maakunnan valtuusto ottaa kantaa ohjelmaan ja voi halutessaan muuttaa sitä.

Alueiden kehittämisen tavoitteet ovat voimassa olevan säädännön mukaan seuraavat (Laki alueiden kehittämisestä 7/2014):

- vahvistaa alueiden tasapainoista kehittymistä sekä kansallista ja kansainvälistä kilpailukykyä;
- vahvistaa ja monipuolistaa kestäväällä tavalla alueiden elinkeinorakennetta sekä edistää taloudellista tasapainoa;
- edistää kestävää työllisyyttä sekä väestön osaamista, yhtäläisiä mahdollisuuksia ja sosiaalista osallisuutta;
- vähentää alueiden välisiä ja sisäisiä kehityseroja ja kannustaa käytettävissä olevien voimavarojen täysimääräiseen käyttöön ottoon kestäväällä tavalla;
- parantaa alueiden omia vahvuuksia ja erikoistumista sekä edistää niiden kulttuuria;
- parantaa elinympäristön laatua ja kestäväää alue- ja yhdyskuntarakennetta.

Maakuntauudistus muuttaa alueiden kehittämisjärjestelmää. Valmisteilla olevien lakiluonnosten mukaan maakunta vastaa mm. alueellisista kehittämistehtävistä, elinkeinojen edistämisestä ja alueiden käytön ohjauksesta ja suunnittelusta. Aluekehittäminen on laaja käsite, ja luonteeltaan hallinnon rajat ylittävää. Maakuntatasolla se perustuu

maakuntavaltuuston hyväksymään maakuntastrategiaan ja -ohjelmaan. Tärkeään rooliin on tulossa valtion ja kuntien neuvottelumenettely maakuntien kehittämisen ohjauksessa.

Maakuntaohjelma 2018–2021 valmistellaan työ- ja elinkeinoministeriön ohjeiden mukaisesti. Sillä haetaan uutta ajattelua aluekehittämiseen ja pyritään kohti koko maakunnan toiminnan kattavaa strategista ajattelua. Ohjelman laadinnassa varmistetaan sen vaikuttavuus elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten sekä aluehallintoviranomaisten strategisiin sisältöihin ja painopisteisiin.

Uusimaa-ohjelma 2.0 on maakuntaohjelma vuosille 2018–2021. Se on laadittu yhteistyössä kuntien, valtion viranomaisten ja alueen kehittämiseen osallistuvien yhteisöjen ja järjestöjen kanssa. Ohjelman valmistelussa on otettu huomioon Uudenmaan ELY-keskuksen ja aluehallintoviraston strategiset sisällöt, maan hallituksen asettamat aluekehittämisen painopisteet ja tavoitteet sekä osana hallituksen kilpailukyky-kärkihanketta käynnistetty Alueelliset innovaatiot ja kokeilut (AIKO) -toimenpide, jota toteutetaan kaupunkien kanssa solmitun kasvusopimuksen ja ennakoidun rakennemuutoksen toimin.

Uusimaa-ohjelma 2.0 perustuu maakunnan eri toimijoiden ja eri alueiden vahvuuksiin ja niiden hyödyntämiseen osaamisen, teknologian ja taloudellisten resurssien avulla. Ohjelmaan on sisällytetty sellaisia toimenpiteitä, joihin voidaan maakunnan käytettävissä olevin toimenpitein vaikuttaa.

Työ- ja elinkeinoministeriön mukaan maakuntaohjelman yleistavoite on alueiden uudistuminen ja elinvoimaisuus. Tarkoituksena on etsiä kasvua uudistumisella, elinvoimaa verkostoitumisella ja hyvinvointia kumppanuuksilla. Ohjelman vaikuttavuuden osalta on kiinnitettävä huomiota erityisesti alueen talouteen ja kilpailukykyyn,

työmarkkinatilanteeseen, väestönkehitykseen ja hyvinvointiin sekä vähähiiliseen talouteen ja ympäristön kestäväan kehitykseen.

Maakuntaohjelma sisältää Uudenmaan älykkään erikoistumisen painopisteet ja keskeiset toimenpiteet. Älykäs erikoistuminen tarkoittaa kunkin EU-maan ja alueen erityisten ominaisuuksien ja kilpailukykytekijöiden tunnistamista ja korostamista. Kun rahoitusta keskitetään huippuosaamiseen, maakunnan kilpailukykyä voidaan parantaa merkittävästi.

Älykkään erikoistumisen strategia kytkeytyy kiinteästi Eurooppa 2020 -strategiaan sekä sitä tukeviin politiikka- ja rahoitusinstrumentteihin. Muun muassa EU:n rakennerahasto-ohjelmien hyväksymisen edellytyksenä ovat alueelliset älykkään erikoistumisen strategiat (RIS3). Eurooppalaisesta näkökulmasta älykkään erikoistumisen painoarvo kasvaa merkittävästi EU-varojen jaossa tulevina vuosina.

MAAKUNTAUUDISTUS MUUTTAA KANSALLISEN TOIMINTAYMPÄRISTÖN

Maakunta ja sote-uudistuksessa Uudenmaan maakunnan asema ja tehtävät muuttuvat oleellisesti. Uudenmaan maakunnan oma sisäinen johtamis- ja ohjausjärjestelmä, mutta myös valtionhallinnon, maakunnan ja kuntien välinen ohjausjärjestelmä muuttuu perusteellisesti. Maakunnan tehtävät laajenevat ja niiden uusi asema itsehallinnollisena yksikkönä vahvistuu. Tällöin myös sen oma rooli ja vastuu maakunnan kehittämisessä laajenevat. Toisaalta kun Uudenmaan maakunnan toiminnan rahoittaa valtio, valtion maakuntaan kohdistuva taloudellinen ohjaus sekä siihen liittyvä toiminnan ohjaus nousee keskeiseen asemaan. Maakunnan tehtävien laajenemisen ja aseman vahvistumisen mukana maakunnan strategisen suunnittelun merkitys vastaavasti kasvaa. Tätä tukee myös sen kytkeytyminen läheisesti julkisen talouden suunnitelman (JTS) laadintaan.

Uudenmaan maakunnan strategisessa suunnittelussa on keskeisenä välineenä joka neljäs vuosi laadittava maakuntastrategia, joka sisältää maakunnan

nykyisten strategisten suunnitelmien ja ohjelmien lisäksi maakunnan uusien tehtävien sektorikohtaiset strategiset suunnitelmat mm. niiden palveluista annettavat palvelulupaukset. Valtioneuvosto laatii joka neljäs vuosi maakuntia ohjaavan strategian, joka perustuu hallitusohjelmaan. Siinä valtioneuvosto tekee myös maakuntakohtaisia linjauksia, joita voidaan pitää myös ohjaavana palautteena Uudenmaan maakunnan strategiasta.

Maakunta strategiassa määritetään periaatteessa nykyiseen tapaan maakunnan kehityskuva sekä sen perusteella maakunnan kehittämislinjaukset sekä niiden toteuttamisen keskeiset toimenpiteet. Maakunnan omaan toimivaltaan kuuluvat toimenpiteiden toteuttaminen suunnitellaan osana maakunnan talouden ja toiminnan suunnittelua sekä päätöksentekoa.

Muiden osapuolten mm. valtion ja kuntien toimenpiteisiin maakunta pyrkii vaikuttamaan strategiansa toteuttamiseksi sopimuksin, neuvotteluin, lausunnoilla sekä yhteisellä strategian ja julkisen

talouden suunnitelman(JTS) valmistelulla. Kun Uudenmaan maakunnan vaikutus valtion ja maakunnan kuntien tavoitteiden toteutumiseen on nykyistä oleellisesti vahvempi, se vastaavasti maakunnan kanta otetaan huomioon nykyistä laajemmin. Maakuntakaavoitus, MAL- sopimukset, kansainvälinen kehitysrahoitus sekä niihin liittyvä valmistelu ja suunnittelu säilynevät nykyisellään ja ovat merkittävä osa maakunnan strategista suunnittelua.

Valtion ja Uudenmaan maakunnan välisessä vuotuisessa julkisen talouden suunnitteluun kuuluvassa neuvottelussa pitkälle määritetään maakunnan käytötalouden ja investointien kehukset sekä osin niiden käyttökohteetkin. Tämä luo lähtökohdat myös maakunnan sisäiseen taloudelliseen ohjaukseen,

talousarvioon sekä toiminta- ja taloussuunnitelmaan. Valtion kanssa käytävää JTS-neuvottelua varten Uudenmaan maakunta käy vuosittain ensin toimialoittain neuvottelut valtion eri ministeriöiden kanssa, joiden perusteella ministeriöiden välisissä neuvotteluissa määritetään valtion tavoitteet maakunnan kanssa käytäviin neuvotteluihin. Maakunnan kannalta keskeisin neuvottelu on luonnollisesti STM:n kanssa, koska sen menot kattavat maakunnan menoista valtaosan. JTS-neuvottelujen pohjaksi laaditaan maakunnan tilannekuva, joka käsitellään ministeriökohtaisten neuvottelujen jälkeen myös maakunnan ja ministeriöiden välisessä yhteisessä aluekehityskeskustelussa.

LIITTEET

Liite 1 – Älykkään erikoistumisen strategia

Uudenmaan älykkään erikoistumisen strategia valmisteltiin jo edellisen maakuntaohjelman yhteydessä. *Älykäs erikoistuminen Uudellamaalla – Aluekehityksen tutkimus- ja innovaatiostrategia 2014–2020* hyväksyttiin maakuntahallituksessa vuonna 2014. Strategia päivitetään vuoden 2017 loppuun mennessä siten, että kaksi teemaa Fiksu kansalainen ja Arjen hyvinvointikaupunki yhdistetään Fiksu kaupunki -otsikon alle⁹. Muina teemoina säilyvät cleantech, terveys ja hyvinvointi sekä teollisuuden digitalisaatio.

Strategian teemat nostavat esiin Uudenmaan alueelle ominaiset vahvuudet ja haasteet sekä yksilön, liiketoiminnan että yhteiskunnan näkökulmasta. Teollisuuden kansainvälisen kilpailukyvyn edellytys on, että digitalisaation mahdollisuudet otetaan käyttöön laajasti koko Uudellamaalla. Ikääntyminen ja ennakoiva terveydenhoito ovat

globaaleja tulevaisuuden megatrendejä, joiden haasteita ratkotaan muun muassa terveysteknologian keinoin. Uudellamaalla on vahva suuntaus kehittää fiksum ja puhdasta ympäristöteknologiaa sekä hyödyntää biotalouden uusia mahdollisuuksia täysimääräisesti. Hyvinvoiva kaupunkiympäristö ja fiksit kansalaiset muodostavat yhdessä älykkään kaupunkikokonaisuuden.

Kansallisen AIKO-rahoituksen edellytyksenä Uudellamaalla on, että hankkeet toteuttavat maakuntaohjelmaa ja älykkään erikoistumisen strategiaa. Älykkään erikoistumisen strategia ohjaa myös EU-rakennerahoitusta alueella.

Uudenmaan alue on kansainvälinen innovaatiokeskittymä ja innovatiivisten tuotteiden ja palveluiden käyttöönoton edelläkävijä. Päämääränä on nopeuttaa talouskasvua ja edistää työllisyyttä vahvistamalla alueen tutkimus- ja innovaatiotoimintaa. Uusimaa profiloituu alueena, joka on luotettava kumppani, innovatiivinen ja turvallinen sijoituskohde sekä testiympäristö uusille älykkäille ratkaisuille.

9 Päivitetty RIS3 löytyy vuoden 2017 loppuun mennessä: https://www.uudenmaanliitto.fi/aluekehitys/alykas_uusimaa

LÄHDELUETTELO

- Aalto (2017). *Alojensa kärkeä*. [viitattu 29.6.2017] Saatavilla: <http://www.aalto.fi/fi/about/ranking/>
- Aho, Hanna (toim.), (2014). *Ympäristön tila Uudellamaalla 2013, näkymiä*. (Helmikuu) 2014. Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus.
- Ahtokivi, I. (2017). Lauri Ihalainen: Kierto- ja jakamistaloudesta uutta kasvua. Julkaistu Verkko uutisissa 31.07.2017. [viitattu 30.8.2017]. Saatavilla: https://www.verkkouutiset.fi/politiikka/lihalainen_kiertotalous-68362
- Ailisto, H. et al. (toim.) (2016). *Onko Suomi jäämässä alustatalouden junasta?* Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 19/2016. [viitattu: 8.5.2017]. Saatavilla: <http://bit.ly/1STS8b9>
- Ajatushautomo - Kalevi Sorsa -säätö (2017). *Kalevi Sorsa -säätöön Uudenmaan tulevaisuustarkastelun analyysi*.
- Ajatuspaja - Toivo (2017). *Uudenmaan tulevaisuustarkastelun analyysi – Näkemyksiä välttämättömistä toimenpiteistä ja varautumis-suunnitelmista*.
- Ajatuspaja – E2 (2017). *Raportti e2:n analyysistä ja suosituksista Uusimaa 5.0 - Jotakin parempaa: Uudenmaan liiton tulevaisuustarkasteluun*.
- Ajatuspaja- Visio (2017). *Uudenmaan tulevaisuustarkastelun analyysi*.
- Alaja A. (2016). *Yrittäjähenkkinen valtio. Uusi avaus innovaatiopolitiikkaan*. Kalevi Sorsa -säätö 2016.
- Aro, T. (2016). *Muuttoliikkeen vaikutus alueen elinvoimaan ja veto-voimaan. Kiinteistöväilyksen markkinat ja markkinointi* 8.11.2016. Helsinki, 46 ppt.
- Benkler, Y. (2004). *Sharing nicely: On shareable goods and the emergence of sharing as a modality of economic production*. The Yale Law Journal, 114, 273–358. doi: 10.2307/4135731.
- Botsman, R., & Rogers, R. (2010). *What's mine is yours: The rise of collaborative consumption*. New York: Harper Collins.
- Byles, D. (2015). *Urban poverty and the dangers of unplanned city growth*. [viitattu: 30.8.2017]. Saatavilla: <https://www.youtube.com/watch?v=grUGObyjdLc>
- Dufva, M. et al. (2017). *Miltä näyttää työn tulevaisuus? Tilan- nekatsaus ja kuusi muutuskulkua*. [viitattu 24.5.2017] Saatavilla: <http://tietokayttoon.fi/documents/1927382/2116852/Milt%C3%A4+n%C3%A4ytt%C3%A4+t%C3%B6n+tulevaisuus/674fd30e-f47e-40b3-9a56-0d23f9c7d86f?version=1.0>
- Energiateollisuus (2017). *Kaukolämpö tuotetaan lähellä asiakasta*. [viitattu 4.9.2017]. Saatavilla: https://energia.fi/perustietoa_energia-alasta/energiantuotanto/kaukolammon_tuotanto
- Espoon kaupunki (2017). *Espoo-tarina: "Espoo on Euroopan kestävin kaupunki jatkossakin"*. [viitattu 12.9.2017]. Saatavilla: http://www.espooli.fi/fi-FI/Tyo_ja_yrittaminen/Espootarina_Espoo_on_Euroopan_kestavin_k125864
- ESRI. Maps & Data for ArcGIS. [viitattu 9.3.2017]. Saatavilla: <http://www.arcgis.com/home>
- Euroopan komissio (2016). *InfoRegio. European Regional Competitiveness Index*. [viitattu 12.6.2017]. Saatavilla: http://ec.europa.eu/regional_policy/en/information/maps/regional_competitiveness/
- European Commission Directorate-General for Regional and Urban Policy (DG Regio), Orkestra Basque Institute of Competitiveness, and Social Progress Imperative (2016). *European Union Regional Social Progress Index*. [viitattu 5.6.2017]. Saatavilla: <http://www.socialprogressimperative.org/custom-indexes/european-union/>
- Financial Times, fDi Magazine (2016). *European Cities and Regions of the Future 2016/17 rankings*. [viitattu: 15.5.2017]. Saatavilla: https://www.uudenmaanliitto.fi/files/17684/European_Cities_and_Regions_of_the_Future.pdf
- Finavia (2016). *Liikennetilastot 2016*. [viitattu 10.8.2017]. Saatavilla: <https://www.finavia.fi/fi/tietoa-finaviasta/lentoliikenne/tilastot/2016/>
- Gustafsson, R., Jääskeläinen, M. & Maula, M. (2013). *Innovaatiotoiminta ja globaalit arvoverkostot*. Policy Brief. [viitattu: 15.5.2017] Saatavilla: https://www.tekes.fi/globalassets/global/ohjelmat-jalpalvelut/kampanjat/innovaatiotutkimus/policybrief_4_2013_gfi.pdf
- Helsingin kaupunki (2017). *Helsingin kaupunkistrategia 2017–2021*. [viitattu: 25.8.2017] Saatavilla: <https://www.hel.fi/helsinki/fi/kaupunki-ja-hallinto/strategia-ja-talous/kaupunkistrategia/strategia-ehdotus/>
- Helsingin kaupunki (2015). *Helsingin ilmastotiekartta 2050 on valmistunut*. [viitattu: 28.4.2017]. Saatavilla: <http://www.stadinilmasto.fi/2015/03/26/helsingin-ilmastotiekartta-2050-on-valmistunut/>
- Helsingin yliopisto (2017). *Mikä yliopistoranking?* [viitattu 29.6.2017]. Saatavilla: <https://www.helsinki.fi/fi/yliopisto/mika-yliopistoranking>
- Hutschenreiter, G. et al. (2017). *Suomen innovaatiopolitiikan OECD-arviointi 2017*. Työ - ja elinkeinoministeriön julkaisuja 25/2017. [viitattu 29.6.2017]. Saatavilla: http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/80084/TEMjul_25_2017_verkkojulkaisu.pdf
- Kauppalehti (2017). *Jakamistalous laskee yrittämisen kynnystä*. Julkaistu 7.6.2016. [viitattu 7.4.2017]. Saatavilla: <http://www.kauppalehti.fi/uutiset/jakamistalous-laskee-yrittamisen-kynnysta/t3sbBcXj>
- Kiiski Kataja, E. (2016). *Megatrendit 2016 – tulevaisuus tapahuu nyt*. Sitra. [viitattu 15.6.2017]. Saatavilla: https://media.sitra.fi/2017/02/23211717/Megatrendit_2016.pdf
- Kovuranta, E. (2017). *Yllättävä tieto: Helsinki matkalla maailman suurimmaksi matkustajasatamaksi – nyt tasoissa Britannian Doverin kanssa*. Julkaistu Ylellä. Viitattu 8.8.2017: <https://yle.fi/uutiset/3-9754915>
- Laakso, S. (2017). *Uudenmaan aluetalouden skenaariot sekä väestö- ja työpaikkaprojektiot. Taustaselvitys Uusimaa-kaavan 2050 ja Uusimaa-ohjelman valmisteluun*. Uudenmaan liiton julkaisuja E 179 – 2017. [viitattu: 4.7.2017]. Saatavilla: https://www.uudenmaanliitto.fi/files/19412/Aluetalouden_skenaariot_seka_tyopaikka_ ja_vaestoprojektiot_E179-2017.pdf
- Lehto, M. et al. (2017). *Suomen kyberturvallisuuden nykytila, tavoitetila ja tarvittavat toimenpiteet tavoitetilan saavuttamiseksi*. Valtioneuvoston selvitys ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 30/2017. [viitattu: 14.6.2017]. Saatavilla: <http://bit.ly/2s9QyxS>
- Liimatainen, K. (2017). *Slush-vaikuttajien mielestä Suomi on tarvinnut liikaa aikaa soteen, kikyyn ja keskioluisiin – "Meidän pitää rakentaa maailman parhaita yrityksiä"*. Julkaistu Helsingin Sanomissa 24.7.2017. [viitattu 2.8.2017]. Saatavilla: <http://www.hs.fi/talous/art-2000005300828.html>
- Luoto, L. et al. (2017). *Uusimaa 5.0 – Jotakin parempaa. Uudenmaan tulevaisuustarkastelu 5.0*. Uudenmaan liiton julkaisuja E 18. [viitattu: 4.7.2017]. Saatavilla: https://www.uudenmaanliitto.fi/files/19633/Uusimaa_5.0_-_Uudenmaan_tulevaisuustarkastelu_2050_%28E182-2017%29.pdf
- Maa- ja metsätalousministeriö (2017). *Valtioneuvoston selonteko ruokapolitiikasta. Ruoka2030 – Suomi - ruokaa meille ja maailmalle*. [viitattu: 6.7.2017]. Saatavilla: <http://mmm.fi/documents/1410837/1923148/Ruokapolitiinen+selonteko+Ruoka2030/d576b315-41fe-4e9d-9d02-8462c5ae5895>
- Mazzucato, M. (2013). *The Entrepreneurial State. Debunking Private vs. Public Sector Myths*. London: Anthem Press.

- Mellon, J. (2017). *Investing in the longevity*. Presentation at the Digital Health World Congress 2017.
- Myllyniemi, S. (toim.) (2017). *Katse tulevaisuudessa. Nuorisobarometri 2016*. Valtion nuorisoneuvoston julkaisuja ISSN 2341-5568 verkkojulkaisu nro 56, Verkkojulkaisuja (Nuorisotutkimusseura) ISSN 1799-9227, nro 111, Kenttä. [viitattu 5.6.2017]. Saatavilla: https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2017/03/Nuorisobarometri_2016_WEB.pdf
- Motiva (2017). *Uusiutuva energia*. [viitattu: 22.8.2017]. Saatavilla: https://www.motiva.fi/ratkaisut/uusiutuva_energia
- Motiva (2017). *Uusiutuva energia Suomessa*. [viitattu: 22.8.2017] Saatavilla: https://www.motiva.fi/ratkaisut/uusiutuva_energia/uusiutuva_energia_suomessa
- Mustosmäki, A. (2017). *Pohjoismainen työmarkkinamalli digipaniikin aikakaudella*. Kalevi Sorsa säätiö. [viitattu 3.7.2017]. Saatavilla: http://sorsafoundation.fi/wp-content/uploads/2017/06/Mustosmaaki_Pohjoismainen_tyomarkkinamalli_digipaniikin_aikakaudella_Sorsa-saatio_WEB.pdf
- Neuvonen, A. (2016). *Jakamistalous tulevaisuuden ilmiönä*. [viitattu 7.4.2017]. Saatavilla: <http://www.slideshare.net/DemosHelsinki/jakamistaloustulevaisuuden-ilmin>.
- Parjanne, A. & Huokuna, M. (toim.) (2017). *Tulviin varautuminen rakentamisessa. Opas olimpien rakentamiskorkeuksien määrittämiseksi ranta-alueilla*. Ympäristöopas. Suomen ympäristökeskus, Ilmatieteen laitos, Ympäristöministeriö ja Maa- ja metsätalousministeriö. Saatavilla: <https://helda.helsinki.fi/handle/10138/135189>
- Pasonen, J. (2017). *Oletko huomannut, ilmasto muuttuu?* Luonnonvarakeskus. Julkaistu Maaseudun Tulevaisuudessa 6.2.2017. [viitattu: 6.7.2017]. Saatavilla: <https://www.luke.fi/mt-oletko-huomannut-ilmasto-muuttuu/>
- Rifkin, J. (2011). *Third Industrial Revolution: How Lateral Power Is Transforming Energy, the Economy, and the World*. New York: Palgrave MacMillan.
- Rifkin, J. (2009). *The Age of Access*. Penguin Books, New York.
- Rikama, S. (2017). *Voimakkaasti kasvuhakuiset pk-yritykset*. TEM-analyseja 77/2017. [viitattu 12.9.2017]. Saatavilla: <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/79254/voimakkaasti%20kasvuhakuiset%20pk-yritykset.pdf?sequence=1>
- Rode, P. (2016). *The integrated ideal in urban governance: compact city strategies and the case of integrating urban planning, city design and transport policy in London and Berlin*. Doctoral thesis, The London School of Economics and Political Science.
- Rode, P. et al. (2009). *Cities and social equity: inequality, territory and urban form*. Urban Age Programme, London School of Economics, London, UK. ISBN 9780853284185.
- Rodrik, D. (2011). *The Globalization Paradox: Democracy and the Future of World Economy*. W.W. Norton & Company.
- Sitra (2017). *Yhteisöllisyys*. [viitattu 14.6. 2017]. Saatavilla: <https://www.sitra.fi/aiheet/yhteisollisyys/#ajankohtaista>
- Sitra (2017). *Seuraava erä*. [viitattu 24.5.2017]. Saatavilla: <https://www.sitra.fi/seuraavaera/#mista-on-kyse>
- Sitra (2016). *Kierrolla kärkeen - Suomen tiekartta kiertotalouteen 2016–2025*. Sitran selvityksiä 117. [viitattu: 27.4.2017]. Saatavilla: <https://media.sitra.fi/2017/02/24/032626/Selvityksia117-2.pdf>
- Sosiaali- ja terveysministeriö (2015). *Parempaa terveyttä genomitiedon avulla - Kansallinen genomistrategia - työryhmän ehdotus*. Raportteja ja muistioita (STM): 2015:24. [viitattu 21.5.2017]. Saatavilla: https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/126268/URN_ISBN_978-952-00-3586-0.pdf?sequence=1
- Sundarajan, A. (2016). *The Sharing Economy: The End of Employment and the Rise of Crowd-Based Capitalism*. (MIT Press).
- Suomen YK-liitto (2015). *Kestävän kehityksen tavoitteet - Agenda 2030*. [viitattu 8.9.2017]. Saatavilla: <http://www.ykliitto.fi/yk70v/yk/kehitys/post-2015>
- Tilastokeskus (2017). *PX-Web-tietokannat*. Eurostatin avaintaulukot. Kansantalous. [viitattu 24.8.2017]. Saatavilla: http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/Eurostat/Eurostat__kan/tgs00036.px/?rxid=a0cf5e97-3aba-4125-a50d-2c7763b8a48b
- Toimiala Online. *Tilastokeskus. Taulukko: Alueella työssäkäyvät (työpaikat)* 31.12.2014
- Tulli (2017). *Tavaroiden ulkomaankauppa maakunnittain vuonna 2016*. [viitattu 10.8.2017]. Saatavilla: <https://tulli.fi/documents/2912305/4426912/Tavaroiden+ulkomaankauppa+maakunnittain+vuonna+2016.pdf/c6b2eeb0-41c9-4850-bc09-44e7d85aeea9?version=1.0>
- Turvallisuuskomitea (2017). *Suomen kyberturvallisuusstrategian toimeenpano-ohjelma 2017-2020*. ISBN: 978-951-25-2908-7 [viitattu 14.6.2017]. Saatavilla: www.turvallisuuskomitea.fi
- Työ- ja elinkeinoministeriö (2014). *Terveysalan tutkimus- ja innovaatiotoiminnan kasvustrategia*. TEM raportteja 12/2014. [viitattu 21.5.2017]. Saatavilla: <https://tem.fi/documents/1410877/2871099/Terveysalan+tutkimus+ja+innovaatiotoiminnan+kasvustrategia+26052014.pdf>
- Uudenmaan ELY-keskus (2016). *Vesihuollon kehittämisohjelman päivitys: Vaiheet 1, 2 ja 3*. Uudenmaan ELY-keskus, raportteja 111/2016. [viitattu: 6.7.2017]. Saatavilla: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-314-544-3>.
- Uudenmaan ELY-keskus (2014). *Ympäristön tila Uudellamaalla 2013*. [viitattu: 7.9.2017]. Saatavilla: [http://www.ymparisto.fi/fi-FI/Kartat_ja_tilastot/Ympariston_tila_Suomessa_2017/Ympariston_tila_Suomessa_2013/Ympariston_tila_Uudellamaalla_2013\(27618\)](http://www.ymparisto.fi/fi-FI/Kartat_ja_tilastot/Ympariston_tila_Suomessa_2017/Ympariston_tila_Suomessa_2013/Ympariston_tila_Uudellamaalla_2013(27618))
- Uudenmaan liitto (2017). *Uudenmaan liiton tietopalvelut*. [viitattu: 3.5.2017]. Saatavilla: <https://www.uudenmaanliitto.fi/tietopalvelut>
- Uudenmaan liitto (2016). *Hiilineutraali Uusimaa 2050 –tiekartta*. Uudenmaan liiton julkaisuja E 150 -2015. [viitattu: 28.4.2017]. Saatavilla: http://www.uudenmaanliitto.fi/files/16769/Hiilineutraali_Uusimaa_2050_tiekartta_E_150_-_2015.pdf 24.2.2017
- Uudenmaan liitto (2016). *Kasvihuonekaasupäästöt*. [viitattu 15.6.2017]. Saatavilla: https://www.uudenmaanliitto.fi/tietopalvelut/uusimaa-tietopankki/alue_ja_ymparisto/kasvihuonekaasupaaostot
- Uudenmaan liitto. (Tulossa 10/2017). *Uusimaa-kaava 2050: Uudenmaan rakennemallit*.
- Uudenmaan liitto & Ramboll Finland Oy (2017). *Helsinki-vantaan lentoasemalla merkitys ja vaikutukset Uudellamaalla*. Uudenmaan liiton julkaisuja E 188 – 201. [viitattu 10.8.2017]. Saatavilla: https://www.uudenmaanliitto.fi/files/20319/Helsinki-Vantaan_lentoaseman_merkitys_ja_vaikutukset_%28E188-2017%29.pdf
- Vigna, P. & Casey, M.J. (2016). *The Age of Cryptocurrency: How Bitcoin and the Blockchain Are Challenging the Global Economic Order*.
- Wennberg, M. et al. (2017). *Alueiden vahvuuksien analyysi*. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 24/2017. [viitattu 29.6.2017]. Saatavilla: <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/79987>
- Wijkman, A. & Skånberg, K. (2015). *The Circular Economy and Benefits for Society, Jobs and Climate Clear Winners in an Economy Based on Renewable Energy and Resource Efficiency. A study pertaining to Finland, France, the Netherlands, Spain and Sweden*. A study report at the request of the Club of Rome with support from the MAVA Foundation, 59 p.

Uudenmaan liitto // Nylands förbund
Helsinki-Uusimaa Regional Council

Esterinportti 2 B • 00240 Helsinki • Finland
+358 9 4767 411 • toimisto@uudenmaanliitto.fi • uudenmaanliitto.fi